

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví a financí

Bakalářská práce

Daňové příjmy v oblasti životního prostředí

Vypracovala: Tamara Bláhová

Vedoucí práce: Ing. Jarmila Rybová, Ph.D.

České Budějovice 2024

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Tamara BLÁHOVÁ**
Osobní číslo: **E21168**
Studijní program: **B0411A050005 Finance a účetnictví**
Téma práce: **Daňové příjmy v oblasti životního prostředí**
Zadávací katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Zásady pro vypracování

Cíl práce:

Ve sledovaném období vyhodnotit trend vývoje daňových příjmů České republiky souvisejících s ochranou životního prostředí.

Rámcová osnova:

1. Daně související s problematikou ochrany životního prostředí v České republice.
2. Daňové příjmy vybraných daní v České republice ve vymezeném období.
3. Metodika hodnocení daňových příjmů v oblasti životního prostředí ve vymezeném období.
4. Ukazatele dlíčího daňového zatížení v oblasti ochrany životního prostředí ve vymezeném období.
5. Hodnocení změn daňových příjmů včetně širších souvislostí.

Rozsah pracovní zprávy: **40-50 stran**

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

Eurostat (2022). *Environmental Tax Revenues*. Database [online]. <https://ec.europa.eu/>.

Marková, H. (2022). *Daňové zákony. Úplná znění platná k 1. 1. 2022*. Praha: Grada.

Ministerstvo financí České republiky (2022). *Zpráva o činnosti Finanční správy ČR a Celní správy ČR*. Praha: Ministerstvo financí.

Ministerstvo životního prostředí České republiky (2007). *Principy a harmonogram ekologické daňové reformy*. (on-line) Dostupné: <https://www.mzp.cz/>.

Ministerstvo životního prostředí České republiky (2013). *Přehled poplatků a daní ČR souvisejících s ochranou životního prostředí*. [online]. Dostupné: <https://www.mzp.cz/>.

Škodová Parmová, D. a kol (2022). *Regions in Context IV. České Budějovice*: Ekonomická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jarmila Rybová, Ph.D.**
Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: 1. března 2023
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2024

doc. RNDr. Zuzana Dvořáková Lišková, Ph.D.
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jilek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. března 2023

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum
10.4.2024

Podpis studenta

Poděkování:

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Ing. Jarmile Rybové, Ph.D. za její cenné odborné rady, trpělivé vedení, a podporu během tvorby práce.

OBSAH

1.	Úvod.....	1
2.	Vymezení základních pojmů.....	2
2.1	Definice daně.....	2
2.2	Funkce daní:.....	2
2.3	Základní konstrukční prvky daně.....	3
2.3.1	Daňový subjekt.....	3
2.3.2	Předmět daně a osvobození od daně.....	3
2.3.3	Základ daně a zdaňovací období.....	4
2.3.4	Sazba daně.....	4
2.4	Daňové ukazatele.....	5
2.4.1	Daňová kvóta.....	5
2.4.2	Dílčí daňová kvóta.....	6
2.4.3	Daňový mix.....	6
2.5	Daňové příjmy ČR.....	6
2.5.1	Příjmy veřejných rozpočtů.....	7
3.	Daňová konkurence a harmonizace.....	7
3.1	Harmonizace spotřebních daní v EU.....	8
3.2	Harmonizace sazeb energetických daní.....	10
4.	Ekologická daňová reforma.....	10
4.1	Etapy ekologické daňové reformy:.....	12
4.1.1	I. Etapa ekologické daňové reformy.....	12
4.1.2	II. Etapa ekologické daňové reformy.....	12
4.1.3	III. Etapa ekologické daňové reformy.....	12
5.	Daně související s ochranou životního prostředí.....	13
5.1	Přehled daní souvisejících s ochranou životního prostředí:.....	13
6.	Energetická daň.....	14
6.1	Předmět daně:.....	14
6.2	Poplatník a plátce.....	15

6.3	Frekvence plateb:	16
6.4	Sazby energetických daní:	17
6.5	Osvobození od daně	17
6.5.1	Povolení k nabytí osvobození od daně	19
6.6	Informace celní správy	20
6.7	Růst cen energií	21
7.	Spotřební daň z minerálních olejů	23
7.1	Daňová povinnost a plátcí spotřební daně v ČR.....	24
	Aktuální sazby spotřební daně z minerálních olejů v ČR	25
8.	Silniční daň.....	25
9.	Cirkulární ekonomika.....	26
9.1	Akční plán pro cirkulární Česko.....	27
10.	Negativní vlivy dopravy a energetiky na životní prostředí	28
11.	Metodika.....	31
12.	Daňové ukazatele	33
12.1	Podíl energetických daní na celkových daňových příjmech.....	33
12.2	Vývoj dílčí daňové kvóty v průběhu let	34
12.3	Vývoj podílu energetických daní na počet obyvatel	34
13.	Analýza inkasa energetických daní	35
13.1	Analýza inkasa daně z elektrické energie.....	36
13.1.1	F-test sezónnosti inkasa daně z elektrické energie	38
13.1.2	Vyhodnocení sezónních faktorů u daně z elektrické energie	38
13.2	Analýza inkasa daně ze zemního plynu.....	40
13.2.1	F-test sezónnosti inkasa daně ze zemního plynu	41
13.2.2	Vyhodnocení sezónních faktorů u daně ze zemního plynu	42
13.3	Analýza inkasa daně z pevných paliv.....	43
13.3.1	F-test sezónnosti inkasa daně z pevných paliv	44
13.3.2	Vyhodnocení sezónních faktorů u daně z pevných paliv	45
14.	Závěr.....	46

1. Úvod

Tato práce by měla charakterizovat a správně definovat daňové příjmy v oblasti životního prostředí, a to zejména energetické daně. V teoretické části se věnuji vymezení pojmů, které s daněmi souvisí, čímž se snažím vnést do kontextu energetických daní rozsáhlejší souvislosti. Poté se postupně věnuji tomu, co předcházelo vzniku těchto daní a jaké principy a cíle mělo zavedení energetických daní, ale i jiných daní ze spotřeby. Dále uvádím všechny daně související s ochranou životního prostředí a jejich krátkou charakteristiku. V následující části teoretické práce se podrobně věnuji energetickým daním, jejich zakotvení v Českém právním systému, informacemi o jejich inkasu, a i tím, proč rostly ceny komodit podléhající energetickým daním. Poté se blíže věnuji dalším daním, které souvisejí s ochranou životního prostředí, tedy spotřební dani z minerálních olejů a dani silniční. I tyto daně krátce charakterizuji a popíši jejich právní úpravu. V poslední části teoretické práce se věnuji cirkulární ekonomice, která je spjatá s životním prostředím. Konkrétně popisují cíle cirkulární ekonomiky, pohled této ekonomiky na energetické daně, jakým směrem by se z tohoto pohledu měly vyvíjet energetické daně a i to, jak dopadá energetika a doprava na životní prostředí. Právě dopady těchto činností na životní prostředí mohou v další části pomoci definovat, jak byly splněny environmentální cíle ekologické daňové reformy.

V praktické části se zaměřím pouze na energetické daně a zejména na jejich inkaso v průběhu let 2008 až 2022. Detailně zhodnotím vývoj inkasa těchto daní v čase a pokusím se popsat opakující se výkyvy v jejich výběru. Nejprve se věnuji vývoji těchto daní pomocí daňových ukazatelů. S jejich pomocí se pokusím definovat jaké je daňové zatížení obyvatelstva těmito daněmi, a i to, jak se toto zatížení vyvíjí. V další části popíšu změny chování časové řady vytvořené právě z inkasa těchto daní. Poté se pokusím odhalit sezónní vzorce v časových řadách inkasa daní z elektřiny, zemního plynu a pevných paliv a následně provedu statistický test sezónnosti, abych tuto sezónnost mohla potvrdit. Právě sezónnost pomůže přiblížit chování těchto daní v průběhu let a mohla by pomoci definovat spotřebu komodit, které jsou předmětem energetických daní. Nakonec se pokusím popsat inkasem energetických daní a

sezónností v tomto inkasu, právě spotřebu těchto daní v průběhu kalendářního roku, přičemž se budu snažit odůvodnit příčiny těchto sezónních vzorů.

2. Vymezení základních pojmů

2.1 Definice daně

„Daň je definovaná jako povinná, nenávratná, zákonem určená platba do veřejného rozpočtu. Je to platba neúčelová a neekvivalentní. Daň se pravidelně opakuje v určitých intervalech (např. každoroční placení daně z příjmů), nebo je nepravidelná a platí se za určitých okolností (např. při každém převodu nemovitosti).“ (Kubátová, 2018, p. 15,16).

Daň je tedy druh příjmu veřejných rozpočtů (státních, municipálních, nebo v některých zemích rozpočtů územní samosprávy a veřejných fondů). Jedná se o transfer finančních prostředků ze soukromého do veřejného sektoru. (Kubátová, 2018)

2.2 Funkce daní:

Daně mají dle Kubátové tři základní funkce:

- **Funkce alokační** – spočívá ve vložení zdrojů tam, kde je potřeba, nebo naopak k odejmutí prostředků z oblastí, kde je jich příliš mnoho. Uplatňuje se tedy v případě, že trh vykazuje známky neefektivní alokace zdrojů.
- **Funkce redistribuční** – daně mají za úkol přesunout část důchodů a bohatství směrem od bohatších jedinců k chudým. Zejména proto, že lidé nepovažují rozdělení důchodů a bohatství vzniklé fungováním trhu za spravedlivé.
- **Funkce stabilizační** – tato funkce zmírňuje cyklické výkyvy v ekonomice a tím zajišťuje cenovou stabilitu a dostatečnou zaměstnanost. (Kubátová, 2018)

Zjednodušeně stát tedy prostřednictvím daní reguluje ekonomiku pomocí uměřeného přerozdělování bohatství (tedy funkce redistribuční a stabilizační), nebo tyto prostředky dále používá k financování veřejných služeb, financování sociálních programů a mimo jiné jde část těchto prostředků i na ochranu životního prostředí (funkce alokační).

Zdroje na ochranu životního prostředí tvoří dle Kubátové zejména veřejné zdroje, tedy státní rozpočet, státní fondy a rozpočty krajů a obcí, ale i zdroje mezinárodní, tedy evropské prostředky. Podle údajů uvedených ve Zprávě o životním prostředí České republiky ale nejvíce zdrojů na ochranu životního prostředí pochází právě ze státního rozpočtu. Pro představu v roce 2021 odešlo na ochranu životního prostředí ze státního rozpočtu přes 50 mld. korun z celkových 60 mld. korun. (CENIA, 2022)

2.3 Základní konstrukční prvky daně

Tyto prvky dle Vančurové určují míru dopadu daně na jednotlivé subjekty. Jedná se o pojmy:

- Daňový subjekt
- Předmět daně a osvobození od daně
- Základ daně, zdaňovací období, odpočty od základu daně
- Sazba daně

(Vančurová & Zídková, 2022)

2.3.1 Daňový subjekt

Dle zákona se jedná o osobu, která má povinnost, strpět, odvádět nebo platit daň. Z hlediska toho, jak je placení daní konstruované, rozlišujeme subjekty daně na plátce a poplatníka.

Poplatník je daňovým subjektem, na jehož předmět (často se jedná o příjem či majetek) je uplatňována daň. Často má také povinnost daň sám platit. Podstatné ale je, že majetek nebo příjem, který je dani podroben, je právě jeho.

Plátce daně je daňovým subjektem, který má ze zákona povinnost odvést daň vybranou od dílčích daňových subjektů do veřejného rozpočtu. (Vančurová & Zídková, 2022)

2.3.2 Předmět daně a osvobození od daně

Obecně je **předmět daně** definován jako veličina, ze které je daň vybírána. Tyto objekty (předměty) daně lze dle Vančurové rozdělit do čtyř velkých skupin:

- Hlava (historicky nejstarší, ale v současných daňových systémech se již nevyužívá)
- Majetek (majetkové daně – oblíbeným předmětem zdanění jsou nemovité věci)
- Důchod (důchodové daně tedy daně z příjmů)
- Spotřeba (daně ze spotřeby – zahrnují se do cen výrobků/služeb, často vybírané prostřednictvím plátce daně)

Osvobození od daně je část předmětu, která se nepočítá do základu pro následné stanovení daně. Můžeme rozlišovat tzv. úplné osvobození od daně a částečné osvobození od daně. (Vančurová & Zídková, 2022)

2.3.3 Základ daně a zdaňovací období

Základ daně představuje předmět daně, vyjádřený v určitých měřitelných jednotkách, který je upravený v souladu s právními předpisy. Typ sazby použité na konkrétní daň je dále odvozen od způsobu vyjádření tohoto základu.

Zdaňovací období je pravidelné časové rozmezí, za které se stanovuje a následně vybírá základ daně.

Odpočty od základu daně, sice komplikují dle Vančurové & Zídkové (2022) konstrukci daně, ale mají stimulační charakter. Např. u daní z příjmů je základ daně často snižován o tyto odpočty.

2.3.4 Sazba daně

Sazba daně je algoritmus, kterým se ze základu (již sníženého o odpočty) stanovuje základní částka daně. Sazby daně můžeme dále rozlišovat podle druhu předmětu daně či daňového subjektu na jednotné a diferencované sazby, nebo podle vztahu k velikosti základu daně, na pevné a relativní.

Jednotná sazba – pro všechny typy a druhy předmětu této daně je sazba stejná. A to bez ohledu na kvalitu či bez ohledu na daňový subjekt. Jedná se například o daň z elektřiny.

Diferencované sazby – liší se v závislosti na druhu předmětu daně či jeho úrovni kvality. Např. DPH sazba 21 % pro potraviny nyní nově 12 % pro léky.

Pevná sazba – sazba, která předpokládá, že základ daně je specifický a odvíjí se proto od nějaké fyzikální jednotky. Např. sazba daně na 1 hl piva (často daně ze spotřeby).

Relativní sazba – obvyklá u běžných daní, užívá se tam, kde je hodnotový základ daně a může být lineární (sazba roste ve stejném poměru, jako roste základ daně), nebo progresivní (často má podobu výpočtového algoritmu a v praxi se častěji používají tzv. pásové sazby).

(Vančurová & Zídková, 2022)

2.4 Daňové ukazatele

K měření daňového zatížení obyvatel a k používání poměrových ukazatelů bylo dle Širokého přistoupeno hlavně díky snaze o eliminaci vlivu inflace na celkovou výnosnost ekonomiky. Jedním z nejznámějších ukazatelů daňového zatížení je daňová kvóta. Nicméně ukazatel daňové kvóty vyjadřuje spíše makroekonomické fiskální hledisko. K analýze daňových dopadů jsou dle Širokého častěji používány efektivní daňové míry (průměrné či marginální), vztahující daňový výnos k jeho ekonomickému základu. (Široký, 2008)

Zde se budeme zabývat i dalšími ukazateli, které charakterizují daně, například podílem daní u daňového mixu.

2.4.1 Daňová kvóta

Ukazatel daňové kvóty je stanoven jako podíl celkových daňových příjmů veřejných rozpočtů k hrubému domácímu produktu (HDP neboli GDP) vyjádřenému v běžných cenách. Viz vzoreček (Široký, 2008):

$$\text{Daňová kvóta (v\%)} = \frac{\text{Celkové daňové příjmy}}{\text{HDP}}$$

Přesto, že je daňová kvóta jedním z nejpoužívanějších ukazatelů v mezinárodním srovnávání států má podle Širokého (2008) určité nepřesnosti vyplývající již ze samotné konstrukce ukazatele. Mezi základní problémy podle něj patří:

- Vymezení pojmu daň a tím přesné stanovení daňových příjmů
- Případy deficitního financování
- Struktura výdajů veřejných rozpočtů

Do daňových příjmů by se tedy podle Širokého (2008) měla započítat jen taková inkasa, u nichž v daném roce vzniklo právo vlády daň v tomto roce vybírat. Ve skutečnosti je to však tak, že do daňových příjmů se započítávají částky bez ohledu na vznik předmětu daně (daňového základu). Přičemž některé daňové příjmy jsou stanovovány kvalifikovaným odhadem.

V případě deficitního financování vzniká podle něj rozpor mezi výdaji veřejných rozpočtů a daňovými příjmy. Také splácení dluhu z minulých let, anebo přebytkovost veřejných rozpočtů může podle něj zkreslovat výši daňové kvóty. (Široký, 2008)

2.4.2 Dílčí daňová kvóta

Pro stanovení dílčí daňové kvóty se dle Širokého v čitateli místo součtu všech daňových příjmů (jako je to u souhrnné daňové kvóty) použijí jen příjmy jednotlivých skupin daní. Tyto skupiny jsou členěny následovně: skupina 1 000 vyjadřuje přímé daně celkem, skupina 1 100 vyjadřuje přímé daně jednotlivců, skupina 1 200 přímé firemní daně, skupina 2 000 sociální pojištění a skupina 5000 nepřímé daně.

Někdy rozlišujeme složenou daňovou kvótu (která je dle metodiky OECD totožná se souhrnnou daňovou kvótou) a jednoduchou daňovou kvótu, která v čitateli nezahrnuje výnosy ze sociálního pojištění. (Široký, 2008)

2.4.3 Daňový mix

Daňový mix, nebo také struktura daňových příjmů je jednou z dalších charakteristik daňového systému. Vypovídá o tom, jaký typ daní daný stát potlačuje, a jaký naopak upřednostňuje. Význam jednotlivých daní je pak vyjádřen v procentech, jako podíl výnosů jednotlivých typů daní na celkovém daňovém výnosu. (Vančurová & Zídková, 2022)

Třídění druhů daní podle OECD obsahuje 6 skupin daní:

- 1000 Daně důchodů, ze zisků a kapitálových výnosů
- 2000 Příspěvky na sociální zabezpečení
- 3000 Daně z mezd a pracovních sil
- 4000 Daně majetkové
- 5000 Daně za zboží a služby
- 6000 ostatní přímé daně

(Kubátová, 2018)

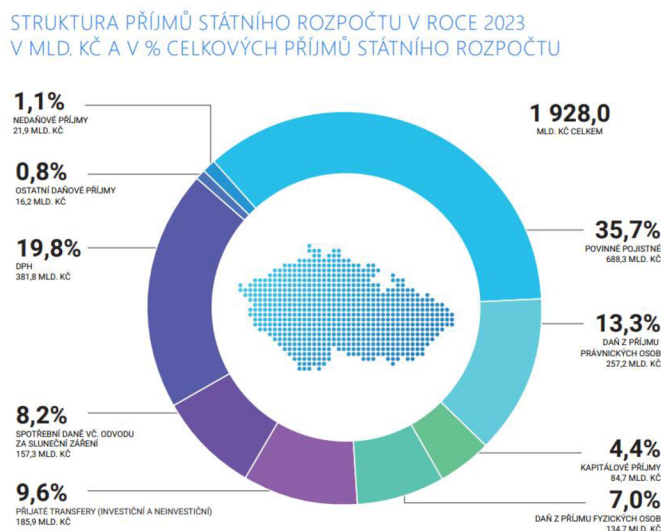
Dle Kubátové (2018) je v daňovém mixu u každé země převaha vždy dvou až tří hlavních zdrojů (daní) a ostatní mají spíše doplňkový charakter. V současnosti se daňový mix jednotlivých zemí ustálil na určitém poměru jednotlivých daní a moc se nemění.

2.5 Daňové příjmy ČR

Daňové příjmy obecně (jak už naznačuje samotná definice daně) jsou neopomenutelnou položkou příjmů státního rozpočtu, a tedy i nedílnou součástí hospodářského systému

státu. Jak ukazují informace dostupné na stránkách Ministerstva financí České republiky, až polovinu příjmů státního rozpočtu, tvoří právě daňové příjmy bez sociálního zabezpečení. (viz. Obrázek). (*Státní rozpočet 2023 v kostce kapesní příručka Ministerstva financí ČR, 2023*)

Obrázek 1: Struktura státního rozpočtu v roce 2023

Zdroj: *Ministerstvo financí ČR (2023)*

2.5.1 Příjmy veřejných rozpočtů

Mimo daní patří do příjmů veřejného rozpočtu i půjčky, dary a poplatky. Půjčka je ve zkratce definovaná jako úvěrový příjem veřejného rozpočtu, který je nepovinný a má buď účelový nebo neúčelový charakter (záleží, za jakým úmyslem ji vláda přijala). Dar je poté definován jako nenávratná dobrovolná platba, která má často nepeněžní charakter a může být účelová i neúčelová. Poplatek je pak definován jako nenávratný, účelový, dobrovolný a nepravidelný peněžní ekvivalent za služby poskytované veřejným sektorem. Právě poplatky jsou také velkou částí příjmů na ochranu životního prostředí. Tabulka MŽP (Ministerstva životního prostředí) uvádí 20 poplatků souvisejících s ochrannou životního prostředí. Jedná se například o poplatek za odebrané množství podzemní vody, poplatky za komunální odpad, poplatek za znečištění ovzduší, poplatek za užívání dálnic a jiné. (Kubátová, 2018)

3. Daňová konkurence a harmonizace

V posledních desetiletích je možné pozorovat všeobecnou globalizaci. Ať už se týká společenských, ekonomických nebo jiných jevů nevyhýbá se ani daňové politice. Mezi jednotlivými státy lze pozorovat tzv. daňovou konkurenci, která zapříčiňuje to, že

daňová opatření jednoho státu mohou negativně ovlivnit tržní prostředí v jiném státě. Nicméně přesto, že může být leckdy považovaná za škodlivou má daňová konkurence i své světlé stránky. Přizpůsobovací procesy mohou vést například ke snižování efektivních daňových sazeb. I přes tyto pozitiva je dle Vančurové potřeba věnovat pozornost vzájemným dohodám států a pokusit se o jejich spolupráci. To je důvod proč stále více roste význam mezinárodní koordinace daní a daňových politik. (Vančurová & Zídková, 2022)

Koordinace daní neprobíhá jen v Evropské unii, ale i v dalších světových zónách volného obchodu a společenského trhu, ale také na bázi mezinárodních organizací, jako je OECD. Koordinace daní je také často chápána jako předstupeň harmonizace daní.

„Daňová harmonizace znamená přibližování a přizpůsobení národních daňových systémů a jednotlivých daní na základě dodržování společných pravidel zúčastněných zemí. je to daňové právo s nadnárodní působností.“ (Kubátová, 2018, p. 156)

Daňová harmonizace se týká:

- Daňového základu
- Daňové sazby
- Daňové administrativy

(Kubátová, 2018)

Neznamená to ale, že daně v členských státech jsou totožné, trvá se pouze na jejich sladění a přiblížení. Například co se týče zdanění spotřeby, byly harmonizovány jak předměty zdanění, tak stanoveny minimální sazby většiny daní ze spotřeby.

Harmonizace v Evropské unii má za úkol umožnit, aby daně nebyly překážkou volného pohybu zboží, služeb, kapitálu ani lidí mezi jednotlivými členskými státy. První etapou této harmonizace bylo zdanění spotřeby, protože právě to mělo v členských státech největší odlišnosti (míra i forma zdanění se odlišovala). Harmonizace nejčastěji probíhá prostřednictvím směrnic, které musí členské státy zapracovat do svého právního systému a směrnice týkající se daní do daňového systému. Právě díky harmonizaci se zavedly i daně z energií. (Vančurová & Zídková, 2022), uvádí také (Kubátová, 2018)

3.1 Harmonizace spotřebních daní v EU

Jak je již výše zmíněno v členských státech EU jsou harmonizovány předměty daní, jejich základy, sazby daní ale i daňová administrativa. Harmonizovanými předměty

spotřebních daní v členských státech Evropské unie jsou daň z minerálních olejů, daň z energetických produktů, daň z tabáku, piva, vína a alkoholu. Tyto spotřební daně jsou státy povinny vybírat. Výrobky jsou předmětem daně k okamžiku výroby či dovozu, ale povinnost přiznat daň vzniká až při jejich uvolnění pro konečnou spotřebu. Takovýto režim je zajištěn institutem tzv. autorizovaných daňových skladů. Zde jsou výrobky vyráběny, zpracovávány a skladovány a dále se mezi těmito sklady pohybují po celém území v EU, aniž by byly zdaněny, respektive jsou v režimu dočasného osvobození. Sazba daně se následně odvíjí od státu, kde byl výrobek spotřebován. (Kubátová, 2018)

Původně se nelišily pouze předměty daní, ale výrazně se lišily i sazby daní jednotlivých zemí. Například sazby vína se i nyní značně liší. Jiné sazby totiž mají dle Kubátové producentské země jako je Řecko, Itálie a Portugalsko, kde je víno jedním z nejběžnějších nápojů a daň má tedy v těchto zemích spíše regresivní charakter, a země neproducentské tedy severní země, kde víno pije spíše střední a vyšší vrstva. V důsledku harmonizace sazeb spotřebních daní došlo 1.1.1993 k dohodě o minimálních sazbách vybraných spotřebních daní. (Viz tabulka)

Tabulka 1: Minimální sazby spotřebních daní v EU

Zboží	Minimální sazba v EU
Olovnatý benzín pro motorová vozidla	421 eur/1 000 l
Bezolovnatý benzín pro motorová vozidla	359 eur/1 000 l
Plynový olej pro motorová vozidla	330 eur/ 1 000 l
Plynový olej pro průmyslové a komerční využití	21 eur/1 000 l
Plynový olej k topným účelům	21 eur/ 1000 l
LPG pro motorová vozidla	125 eur/1 000 kg
LPG pro průmyslové a komerční použití	41 eur/1 000 kg
LPG k topným účelům	0 eur/1 000 kg
Petrolej pro motorová vozidla	330 eur/ 1 000 l
Petrolej pro průmyslové a komerční použití	21 eur/1 000 l
Petrolej k topným účelům	0 eur/1 000 l
Těžký topný olej	15 eur/1 000 kg
Cigarety	60% z prodejní ceny
Líh	550 eur/hl čistého alkoholu
Pivo	0,748 eur za hl/plato stupeň koncentrace nebo 1,87 eur za hl/stupeň čistého alkoholu v konečném produktu
Víno (tiché i šumivé)	0 eur/hl

Zdroj: zpracování dle (Kubátová, 2018), (Evropská unie, c1995–2024)

Směrnice o daních z minerálních olejů byla v roce 2003 rozšířena o daně z uhlí a elektrické energie, tedy energetické daně.

3.2 Harmonizace sazeb energetických daní

Zde je přehled aktuálních minimálních sazeb pro energetické produkty:

Tabulka 2: Minimální sazby předmětů energetických daní

Palivo	Sazba
Zemní plyn pro motorová vozidla	2,6 eur/gigajoule
Zemní plyn pro průmyslové a komerční použití	0,3 eur/gigajoule

Zdroj: (Evropská unie, c1995–2024)

Tabulka 3: Minimální sazby předmětů energetických daní, používaných k topným účelům

Palivo k topným účelům	Sazba pro firmy	Sazba pro nepodnikatele
Zemní plyn k topným účelům	0.15 eur/gigajoule	0.3 eur/gigajoule
Uhlí a koks k topným účelům	0.15 eur/gigajoule	0.3 eur/gigajoule
Elektřina k topným účelům	0.5 eur/MWh	1.0 eur/MWh

Zdroj: (Evropská unie, c1995–2024)

4. Ekologická daňová reforma

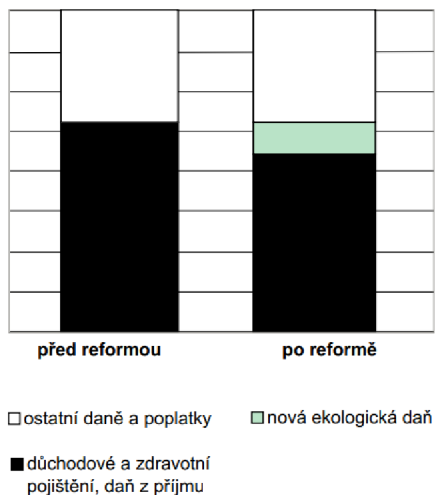
Předpoklad potřeby zavedení ekologické daňové reformy byl patrný již od roku 1992. Jelikož bylo jasné, že negativní externality v oblasti životního prostředí (např. znečišťování vod v důsledku textilního průmyslu) budou vyžadovat další náklady státu. Mimo základní funkce daní, které jsou uvedeny výše, má daň také motivační charakter a ovlivňuje ekonomické rozhodování jak firem, tak jednotlivců.

Zejména poplatky, silniční daň a daň z minerálních olejů činily od 90. let do roku 2007 velkou část příjmů, které bylo možné použít na ochranu životního prostředí.

Již od roku 1997 je datována snaha zdanit výrobky znečišťující životní prostředí a výrobky, které jsou považovány za škodlivé. V letech 1997-1999 se objevily první návrhy na zavedení ekologických daní, ty byly ale následně zrušeny kvůli nedostatku kompenzací pro nízko-příjmové skupiny obyvatel a zemědělství. Hlavním principem ekologické daňové reformy se tak stalo postupné přesunutí části daňového zatížení, tak, že se sníží daň již zavedená (např. daň z práce) a zavede se jiná ekologická daň s přesně stejným výnosem. Z čehož vyplývá, že podniky měly platit stejnou výši daní, ale z jiných věcí, a to mělo vést ke snížení neekologického chování těchto firem. (Němcová & Kotecký, 2008), (Filipová, 2015)

V letech 2002-2004 se vláda zavázala k zavedení výnosově neutrální ekologické daňové reformy. A od roku 2004-2006 Ministerstvo životního prostředí (dále také MŽP) společně s Ministerstvem financí ČR vypracovalo koncept reformy, který byl nakonec schválen vládou. V roce 2007 poté tento zákon vstoupil v platnost. (Filipová, 2015)

Obrázek 3: Princip EDR

Zdroj: (Němcová & Kotecký, 2008)

Kritéria EDR (ekologické daňové reformy):

- Přesun zdanění práce a kapitálu na zdroje znečištění
- Odstranění současných prvků, které negativně dopadají na životní prostředí
- Zachování principu „znečišťovatel platí“
- Výnosová neutralita

(Kubátová, 2018)

Cíle ekologické daňové reformy:

Ekologická daňová reforma měla dle dokumentu zveřejněného na stránkách informačního systému Masarykovy univerzity tři hlavní pilíře dopadu, a to oblast environmentální, ekonomickou a sociální. Předpokládalo se, že ekologická daňová reforma může pomoci jak ke zvýšení kvality životního prostředí, tak i k vyšší efektivnosti ekonomiky a oživení trhu práce. Jinak řečeno tato reforma tak měla dle tohoto dokumentu motivovat k investicím do udržitelnějších a efektivnějších technologií, ke zvyšování zaměstnanosti a ke snižování škodlivých látek jak pro životní prostředí, tak i pro lidské zdraví. ("Principy a harmonogram ekologické daňové reformy", 2011)

4.1 Etapy ekologické daňové reformy:

Etapy ekologické daňové reformy byly přizpůsobeny předpokladu, že se úspěšnost této reformy zvýší, pokud se zavede postupně krok po kroku. A to tak, že implementace bude trvat pět, deset nebo dvacet let. Firmy a domácnosti tedy měly čas na postupné zavádění šetrnějších a efektivnějších technologií a mohly tomu přizpůsobit své investice a plánování. (Filipová, 2015)

4.1.1 I. Etapa ekologické daňové reformy

Prvním krokem v rámci této reformy bylo začlenění směrnice 2003/96/ES, o zdanění energetických produktů do legislativy České republiky. Tento krok zahrnoval zavedení již výše zmíněných daní ze spotřeby, tedy daně ze zemního plynu, pevných paliv a elektřiny. Úpravy těchto daní byly provedeny v zákoně č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. (Filipová, 2015)

4.1.2 II. Etapa ekologické daňové reformy

Tato etapa byla dle Filipové připravována na rok 2010–2013. Plánovalo se provedení daňových úprav u daní zavedených v první fázi, tedy daně z pevných paliv, elektřiny a zemního plynu. Cílem této fáze bylo rozšířit oblast zdanění prostřednictvím revize poplatků a dalších nástrojů pro ochranu životního prostředí, přeměňujících je na "ekologické" daně. Hlavním účelem bylo zavedení daně z emisí CO₂ a podpora modernizace energeticky úsporných technologií. Očekávaný výnos z reformy měl činit 0,5–1 % HDP.

Studie Ministerstva životního prostředí měly kvantifikovat dopady a sloužit jako podklad pro návrh této fáze reformy, s důrazem na ochranu ovzduší, klima, obnovitelné zdroje a zejména na ekologickou dopravu. Při těchto změnách byla klíčová spravedlnost, dodržení výnosové neutrality a snížení daňové zátěže práce, stejně jako v předchozí fázi. (Filipová, 2015)

4.1.3 III. Etapa ekologické daňové reformy

Poslední etapa EDR měla být připravena do konce roku 2012 s plánovanou realizací v letech 2014–2017. Dle Filipové (2015) měla tato etapa zohlednit vyhodnocení dopadů předchozích etap reformy, a na základě toho, se měly projevit případné úpravy směrnice 2003/96/ES. I zde je dbáno na dodržení výnosové neutrality, což mělo i zde vést ke snížení daňového zatížení práce na úkor zvýšení příjmů státního rozpočtu.

5. Daně související s ochranou životního prostředí

V současnosti se jako ekologické daně, jak je již výše uvedeno, označují daně vzniklé transpozicí směrnice 2003/96/ES, o zdanění energetických produktů a elektřiny, které jsou v České republice uplatněny od roku 2008.

Tyto daně jsou také označovány jako „energetické daně“ a jedná se o daň z pevných paliv, daň ze zemního plynu a daň z elektřiny, které jsou blíže popsány v zákoně č. 261/2007 Sb., Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů.

(Ministerstvo životního prostředí, 2013)

Podle webových stránek MŽP (Ministerstvo životního prostředí, 2013), uvádí také (Filipová, 2015), do daní souvisejících s ochranou životního prostředí dále spadají daně, jako jsou silniční daň a spotřební daň z minerálních olejů. Z hlediska širšího pojetí daňového systému by do daňových příjmů spadaly i poplatky související s ochranou životního prostředí jako jsou např. poplatek za vypouštění odpadních vod do vod povrchových, poplatek za znečištění ovzduší, mýtné a jiné. Nicméně předmětem této práce jsou daně, a to zejména daně energetické. Neboť daň energetická je jedním z nejdůležitějších daňových příjmů souvisejících s životním prostředím.

5.1 Přehled daní souvisejících s ochranou životního prostředí:

- **Energetické daně** – tedy daň z elektřiny, daň ze zemního plynu, daň z pevných paliv – blíže popsány v další části bakalářské práce.
 - **Spotřební daň z minerálních olejů** – zavedena v roce 1993 se zaměřením na znečišťování ovzduší, změnu klimatu a dopravu. Jedná se o daň vybíranou jednou měsíčně celním úřadem. Předmětem této daně jsou motorové benziny, střední oleje a těžké plynové oleje, těžké topné oleje, odpadní oleje, zkapalněné ropné plyny určené k prodeji, na pohon motorů nebo používané k výrobě tepla. Daň byla zavedena, neboť používání výše uvedených látek znečišťuje ovzduší a tím výrazně přispívá ke změně klimatu. Tuto daň odvádí konečný spotřebitel a tvoří nemalou část příjmů státního rozpočtu. Vybrané zdroje jsou dále používány Státním fondem dopravní infrastruktury, a to na rozvoj, výstavbu, údržbu a modernizaci silnic a dálnic, ale i železničních a vnitrozemních vodních cest.
- (Ministerstvo životního prostředí, 2013)

- **Silniční daň** – byla zavedena roku 1993 se zaměřením na znečišťování ovzduší, změnu klimatu a dopravu. Je vybírána jednou ročně finančním úřadem. Předmětem této daně jsou silniční motorová vozidla nákladní a jejich přípojná vozidla používaná k podnikání nebo jiné výdělečné činnosti, registrovaná a provozovaná na území České republiky a vozidla s hmotností nad 3,5 tuny určená k přepravě nákladů, registrovaná v České republice (bez ohledu na to, zda jsou používána k podnikání). Tuto daň odvádí fyzická nebo právnická osoba, která je provozovatelem nebo uživatelem tohoto vozidla. Příjmy z této daně putují stejně jako v předchozím případě do státního rozpočtu, kde jsou používány Statím fondem dopravní infrastruktury. (Ministerstvo životního prostředí, 2013)

6. Energetická daň

Jak je již zmíněno, aby byla Česká republika v souladu s podmínkami Evropské unie byla 1. ledna 2008 zavedena daň z elektřiny, zemního plynu a z pevných paliv, označované též jako „energetické daně“. Povinnost zavést tuto daň zpracovává zákon 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, konkrétně část čtyřicátá pátá, čtyřicátá šestá, čtyřicátá sedmá. Tyto daně jsou vybírány měsíčně celní správou, a celní správa také vydává dva typy povolení vztahující se k této dani. Jedná se o povolení k nabytí osvobození energetických produktů a povolení k nabytí energetických produktů bez daně. Obě tato povolení je možno získat na základě podaného návrhu, následného přezkoumání a rozhodnutí celního úřadu. Fyzické nebo právnické osobě, jež není držitelem tohoto povolení, nesmí být poskytnuty energetické produkty bez daně.

6.1 Předmět daně

Předmět daně se liší v závislosti na druhu energetického produktu. Předmětem **daně ze zemního plynu** jsou plyny: zemní plyn, svítiplyn, vodní plyn, generátorový plyn, etylen, propylen, butylen a butadien, určené k prodeji a použití pro výrobu tepla, nebo pro stacionární motory v souvislosti s provozy a stroji používaných při stavbách, nebo pro vozidla určená k používání mimo veřejné cesty. Dále tyto plyny určené k prodeji a použití na pohon motorů. Předmětem **daně z pevných paliv** jsou: černé uhlí, brikety a produkty z černého uhlí uvedené pod kódem nomenklatury 2701, hnědé uhlí uvedené pod kódem nomenklatury 2702, koks a polokoks z černého uhlí, hnědé uhlí nebo rašeliny uvedené pod kódem 2704 a ostatní uhlovodíky pod kódy 2706, 2708,

2713 až 2715 užívané na výrobu tepla. Předmětem **daně z elektřiny** je elektřina uvedená pod kódem 2716.

Tabulka 4: Předměty energetické daně podle nomenklatury

Kód KN	Popis zboží
2701	Černé uhlí; brikety, bulety a podobná tuhá paliva vyrobená z černého uhlí
2701 12 10	Koksovateľné uhlí (obsahuje mezi 19 % až 41 % těkavých složek)
2702	Hnědé uhlí, též aglomerované, kromě gagátu (černého jantaru)
2702 10 00	Hnědé uhlí, též v prášku, avšak neaglomerované
2702 20 00	Aglomerované hnědé uhlí
2704	Koks polokoks z černého uhlí, hnědého uhlí nebo rašeliny, též aglomerovaný; retortové uhlí
2704 00 10	Koks a polokoks z černého uhlí
2704 00 30	Koks a polokoks z hnědého uhlí
2704 00 90	Ostatní tedy: produkty vzniklé při karbonizaci rašeliny a retortové uhlí
2706	Černouhelný, hnědouhelný nebo rašelinový dehet a jiné minerální dehty, též dehydratované nebo částečně destilované, včetně rekonstituovaných dehtů
2706 00 00	
2708	Smola a smolný koks z černouhelného dehtu nebo jiných minerálních dehtů
2708 00 00	
2708 00 10	Smola
2708 00 20	Smolný koks
2713	Ropný koks, ropné živice a ostatní zbytky minerálních olejů nebo olejů ze živičných nerostů
2713 11 00 a 2713 12 00	Ropný koks
2713 20 00	Ropné živice
2713 90 10 a 2713 90 90	Ostatní zbytky minerálních olejů nebo olejů ze živičných nerostů
2715	Živičné směsi na bázi přírodního asfaltu, přírodní živice, ropné živice, minerálního dehtu nebo minerální dehtové smoly (př. živočišné tmely, ředěné produkty)
2716	Elektrická energie

Zdroj: Vlastní zpracování podle: ("Úřední věstník Evropské unie", 2019)

6.2 Poplatník a plátc

Poplatníkem energetické daně je vždy konečný spotřebitel. Plátcem daně je pak v případě **daně ze zemního plynu** dodavatel, který na daňovém území dodal plyn konečnému spotřebiteli, provozovatel distribuční soustavy, provozovatel přepravní soustavy a provozovatel podzemního zásobníku plynu fyzická nebo právnická osoba, která použila plyn zdaněný nižší sazbou daně k účelu, kterému odpovídá vyšší sazba daně, fyzická nebo právnická osoba, která použila plyn osvobozený od daně k jiným účelům, než na které se osvobození od daně vztahuje nebo fyzická nebo právnická osoba, která spotřebovala nezdaněný plyn, s výjimkou plynu osvobozeného od daně.

V případě **daně z pevných paliv** je plátcem dodavatel, který na daňovém území dodal pevná paliva konečnému spotřebiteli, fyzická nebo právnická osoba, která použila pevná paliva osvobozená od daně k jiným účelům, než na které se osvobození od daně vztahuje nebo fyzická nebo právnická osoba, která spotřebovala nezdaněná pevná paliva, s výjimkou pevných paliv osvobozených od daně. V případě **daně z elektřiny** je plátcem dodavatel, který na daňovém území dodal elektřinu konečnému spotřebiteli, provozovatel distribuční soustavy a provozovatel přenosové soustavy, fyzická nebo právnická osoba, která použila elektřinu osvobozenou od daně k jiným účelům, než na které se osvobození od daně vztahuje, nebo fyzická nebo právnická osoba, která spotřebovala nezdaněnou elektřinu, s výjimkou elektřiny osvobozené od daně. (Ministerstvo životního prostředí, 2013)

Tabulka 5: Počet plátců energetických daní

Komodita	Počet plátců	
	2021	2022
Elektřina	1 748	1 799
Pevná paliva	182	180
Zemní plyn a některé další plyny	890	932

Zdroj: (Výroční zpráva o činnosti Celní správy za rok 2022, 2023)

6.3 Frekvence plateb

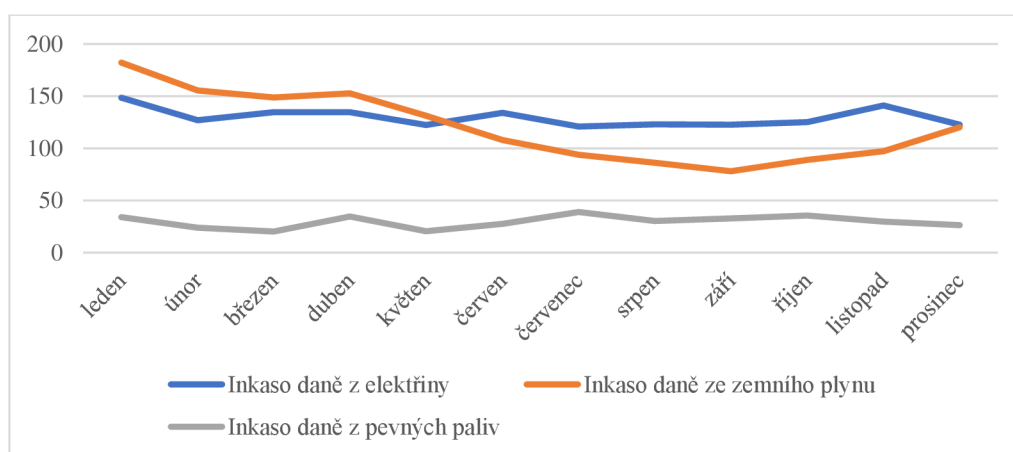
Energetické daně jsou placeny měsíčně. Zdaňovacím obdobím je tedy kalendářní měsíc.

Tabulka 6: Inkaso energetických daní v roce 2022

Rok 2022			
Zdaňovací období	Inkaso daně z elektřiny	Inkaso daně ze zemního plynu	Inkaso daně z pevných paliv
leden	148 537 311	182 193 007	34 011 918
únor	127 029 852	155 642 916	23 945 234
březen	134 760 075	148 719 787	20 230 436
duben	134 637 014	152 811 079	34 482 104
květen	122 512 507	131 407 200	20 422 557
červen	134 180 087	108 058 824	27 429 683
červenec	120 877 122	93 956 458	38 918 852
srpen	122 834 415	86 285 971	30 473 143
září	122 789 827	78 019 230	32 670 753
říjen	125 169 810	88 876 538	35 411 418
listopad	141 205 706	97 241 421	29 693 140
prosinec	122 805 533	120 360 161	26 336 577
Celkem	1 557 339 259	1 443 572 592	354 025 814

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat (www.celnisprava.cz, b.r.)

Graf 1: Inkaso energetických daní v průběhu roku 2022 (v mil. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat (www.celnisprava.cz, b.r.)

6.4 Sazby energetických daní

Tabulka 7: Sazby energetických daní

Daň ze zemního plynu	plyny určené pro výrobu tepla a pro stacionární motory v souvislosti se stroji používanými na stavbách, veřejných stavbách a pro vozidla používané mimo veřejné silnice	30,6Kč/MWh spáleného tepla
	plyny pro pohon motorů (pro účely neuvedené výše)	0 - 264,80 Kč/MWh podle druhu plynu
Daň z pevných paliv		8,5 Kč/GJ spáleného tepla
Daň z elektřiny		28,3Kč/MWh

Zdroj: tabulka MŽP (Ministerstvo životního prostředí, 2013)

6.5 Osvobození elektřiny od daně

Dle zákona č. 261/2007 Sb. části čtyřicáté sedmé § 8 existuje několik případů, kdy je elektřina osvobozena od daně:

- Elektřina ekologicky šetrná, vyrobená v odběrných místech podle energetického zákona, pokud je v těchto odběrných místech spotřebována a instalovaný výkon výroby elektřiny nepřesahuje 30 kW.
- Elektřina vyrobená v dopravních prostředcích, pokud je tam spotřebována
- Elektřina vyrobená ze zdaněných výrobků, které podléhají daním ze zemního plynu, z pevných paliv nebo spotřební dani, v zařízeních se jmenovitým elektrickým výkonem do 2 MWh, pokud je taková elektřina spotřebována přímo

nebo je dodávána prostřednictvím vedení, kterým je dodávána výhradně taková elektřina.

Daň z pevných paliv

Od daně z pevných paliv jsou dle zákona č. 261/2007 Sb. čtyřicáté šesté části § 8 osvobozeny:

1. Pevná paliva určená k výrobě elektřiny, pro kombinovanou výrobu elektřiny a tepla v generátorech s minimální stanovenou účinností, jako pohonná hmota nebo palivo pro plavby po vodách na daňovém území (pokud neslouží jako rekreační plavidlo), v chemických redukčních procesech ve vysokých pecích, v metalurgických procesech, k mineralogickým postupům, k výrobě koksu, k jinému účelu než pro pohon motorů nebo pro výrobu tepla, a k technologickým účelům v podniku, ve kterém byla pevná paliva vyrobena.
2. Pevná paliva maximálně do výše technicky zdůvodněných skutečných ztrát při dopravě a skladování. Správce daně může posoudit, zda vzniklé ztráty pevných paliv odpovídají charakteru činnosti plátce daně a upravit základ daně o zjištěný rozdíl.

Nabýt pevná paliva osvobozená od daně podle odstavce 1 jinak, než výrobou může pouze konečný spotřebitel s povolení k nabytí. ("Zákon č. 261/2007 Sb.", c2010–2024)

Daň ze zemního plynu

Dle zákona č. 261/2007 Sb. části čtyřicáté páté § 8 je od daně ze zemního plynu osvobozen:

1. Plyn určený k použití, prodeji nebo použitý pro výrobu tepla v domácnostech a v domovních kotelnách uvedený pod kódy nomenklatury 2711 11 a 2711 21, k výrobě elektřiny, pro kombinovanou výrobu elektřiny a tepla v generátorech s minimální stanovenou účinností (pokud je teplo dodáváno domácnostem), jako pohonná hmota pro plavby po vodách na daňovém území (neplatí pro soukromá rekreační plavidla), v metalurgických procesech, k mineralogickým postupům, k jinému účelu než pro pohon motorů nebo pro výrobu tepla.
2. Plyn použitý při výrobě nebo zpracování plynu a výrobků, které podléhají dani z minerálních olejů či z pevných paliv v prostorách podniku, kde byl tento plyn vyroben (s výjimkou spotřeby pro účely nesouvisející s výrobou nebo zpracováním uvedených výrobků, především pro pohon vozidel)

3. Plyn, jehož ztráty při dopravě a skladování nejsou vyšší než technicky zdůvodněné skutečné ztráty. Správce daně může posoudit, zda vzniklé ztráty odpovídají charakteru činnosti plátce daně a obvyklé výši ztrát jiných plátců daně při stejné nebo obdobné činnosti, a upravit základ daně o zjištěný rozdíl.
4. Plyn, který je v okamžiku vstupu na daňové území v nádržích motorových dopravních prostředků, pracovních strojů, klimatizačních, chladírenských a jiných podobných zařízení a který slouží k jejich pohonu a provozu.

Nabýt plyn osvobozený od daně podle odstavce 1 jinak, než výrobou může pouze konečný spotřebitel s povolením k nabytí osvobozeného plynu.

Plyn nabytý prostřednictvím plynárenského zařízení je podle odstavce 1 osvobozen pouze tehdy, pokud je odebrán prostřednictvím plynárenského zařízení do odběrného místa vybaveného měřidlem, jehož typ a výrobní číslo je uvedeno v povolení k nabytí plynu osvobozeného od daně. ("Zákon č. 261/2007 Sb.", c2010–2024)

6.5.1 Povolení k nabytí osvobození od daně

O povolení k nabytí osvobození od daně může rozhodovat ve všech uvedených případech správce daně. Žádost o povolení pak musí splňovat určité náležitosti, které jsou uvedeny v zákoně č. 262/2007 Sb. v částech 45, 46, 47 v § 9,10,11. ("Zákon č. 261/2007 Sb.", c2010–2024)

6.6 Informace celní správy

Energetické daně vybírá celní správa, která tak i eviduje výši daňových příjmů. K datu 31. 12. 2022 byly evidovány celní a daňové příjmy ve výši 165 263,4 mil. Kč.

Tabulka 8: Informace z celní správy

Daň	Celkem vybráno
Daň z přidané hodnoty	462,65
SPD z vína	552,73
SPD z minerálních olejů	82082,55
SPD z lihu	8879,78
SPD z piva	4536,39
SPD z tabákových výrobků	36,96
SPD z tabákových nálepek	56915,84
SPD ze zahříváných tabákových výrobků	2401,12
SPD ze surového tabáku	0,14
Vratky-ozbrojeným silám cizích států	-2,39
Vratky-zelená nafta	-2670,16
Vratky-pro výrobu tepla	-445,89
Vratky-ostatní benzíny	-7,68
Vrácení SPD z minerálních olejů dle § 55	-17,9
Vrácení daně osobám s imunitou	-5
Clo před vstupem do EU	0,4
Clo po vstupu do EU	3241,79
Správní poplatky	3,71
Příslušenství	7,83
Ostatní příjmy	3,73
Biopaliva	0,04
Blokové pokuty na místě zaplacené	398,13
Pokuty v řízení správním	476,86
Pokuty v souvislosti s EET a hazardem	29,08
Dopravní prostředky pro obec	20,99
Odněti dotací dle zákona 218/2000 Sb.	18,64
DES ostatní	4998,12
Daň z elektřiny	1 557,40
Daň ze zem. plynu a některých dalších plynů	1 443,68
Daň z pevných paliv	354,03

Zdroj: (Výroční zpráva o činnosti Celní správy za rok 2022, 2023)

Je zřejmé, že Celní správa kromě energetických daní vybírá i spotřební daně, poplatky a pokuty. Největší podíl vybraných daní a poplatků tvoří spotřební daně. Těm se věnuji v další části bakalářské práce. Energetické daně a jejich vratky v roce 2022 jsou uvedeny v následující tabulce 9.

Tabulka 9: Inkaso energetických daní a jejich vratky

Daň	Vybraná částka	Vratka daně	Příjmy po vrácení daně
Daň z elektřiny	1 557,40	-0,06	1 557,46
Daň ze zem. plynu a některých dalších plynů	1 443,68	-0,11	1 443,79
Daň z pevných paliv	354,03	0	354,03
Celkem	3 355,11	-0,17	3 355,28

Zdroj: (Výroční zpráva o činnosti Celní správy za rok 2022, 2023)

Celkem tedy energetické daně v roce 2022 tvořily na celkových příjmech celní správy 2,03 %. Konkrétněji daň z elektřiny tvořila 0,94 % celkových příjmů, daň ze zemního plynu a některých dalších plynů tvořila 0,87 % a daň z pevných paliv tvořila 0,21 %. Z čehož vyplývá, že z energetických daní se nejvíce vybralo na dani z elektřiny.

Největší podíl na celkových příjmech pak tvořila spotřební daň z minerálních olejů, která činila 49,66 % těchto příjmů. Dalším významným příjmem byla v tomto roce spotřební daň z tabákových nálepek, která činila 34,44 % z celkových celních příjmů.

6.7 Růst cen energií

Nejen v České republice ale i v okolních státech EU je v posledních letech zřejmé, že ceny energií rostou. Tuto situaci se snažily řešit všechny okolní státy včetně ČR. Zde jsou tabulky Českého statistického úřadu (ČSÚ), který eviduje růst cen energií v ČR vyobrazené pololetně od roku 2021 do prvního pololetí roku 2023. Tato data počítal ČSÚ novou metodikou zavedenou v roce 2023. Starý výpočet (tedy výpočty od roku 2021 do 2022), bere v potaz celkovou cenu z regulované a neregulované části, a to u deseti hlavních obchodníků s energiemi. Jedná se o ceny sbírané z aktuálně nabízených cen, kde jsou rozlišováni zákazníci s fixovanými a nefixovanými cenami. Dále se předpokládala nulová administrativní zátěž respondentů.

Nová metodika bere v potaz 7 hlavních obchodníků plynu a elektřiny pro domácnosti, kde Český statistický úřad (ČSÚ) shromažďuje údaje o tržbách a prodeích fyzických jednotek (MWh). Tyto údaje jsou rozděleny do standardizovaných pásem stanovených Eurostatem. Skutečně placené ceny jsou vypočítány jako průměr za dané pásmo, přičemž se rozlišují celkové ceny a ceny za silovou část. Výsledná jednotková cena pro dané pásmo je pak určena jako podíl tržeb a fyzických jednotek (MWh). (Rojíček, 2023)

Níže jsou tabulky 10 a 11, které ukazují ceny elektřiny dle nové metodiky ČSÚ.

Průměrná cena elektřiny celkem je zde uvedena v Kč/MWh včetně DPH (daně z přidané hodnoty) a ostatních daní a poplatků.

Tabulka 10: Růst ceny elektřiny

Pásmo spotřeby	Roční spotřeba (MWh)	2021-1.pol.	2021-2.pol.	2022-1.pol.	2022-2.pol.	2023-1.pol.
DA	do 0,999	8718	9295	10525	11131	13162
DB	1-2,499	5855	6202	7156	7653	885
DC	2,5-4,999	4847	5255	6027	6488	7607
DD	5-14,999	3799	4271	4883	5273	6268
DE	15 a více	3220	3697	4247	4667	5602
Celkem		4497	4973	5670	6201	7244

Zdroj: (Rojíček, 2023)

Tabulka 11 uvádí ceny zemního plynu. Průměrná cena zemního plynu celkem v Kč/MWh včetně DPH a ostatních poplatků

Tabulka 11: Růst cen zemního plynu

Pásmo spotřeby	Roční spotřeba (GJ)	2021 - 1.pol.	2021 - 2.pol.	2022-1.pol.	2022-2.pol.	2023-1.pol.
D1	do 19,99	2440	2677	3022	3791	3605
D2	20-199,99	1337	1499	1716	2610	2696
D3	200 a více	1140	1285	1510	2421	2542
Celkem		1399	1581	1803	2723	2776

Zdroj: (Rojíček, 2023)

Dle výroční zprávy celní správy 2022 může zdražení energií souviset se stavem nouze v plynárenství, a to hned z několika důvodů. Jedním z hlavních faktorů je dle celní správy nestabilita dodávek fosilních paliv, zejména zemního plynu, který je důležitým zdrojem energie pro mnoho domácností a průmyslových podniků. Pokud dojde k nedostatku dodávek zemního plynu, může dojít k nárůstu cen tohoto paliva, což se následně promítne do cen energie pro spotřebitele. Dalším důvodem může být rostoucí poptávka po energii v kombinaci se sníženou dostupností zemního plynu. Pokud není dostatek dodávek plynu k uspokojení rostoucí poptávky, může dojít k růstu cen energie a k omezení dodávek pro určité spotřebitele.

Stav nouze v plynárenství může také vést k hledání alternativních zdrojů energie a úsporným opatřením, což může ovlivnit celkovou spotřebu energie a tím i výběr daní z energií. V kontextu výroční zprávy o činnosti Celní správy České republiky za rok 2022 je důležité sledovat vztah mezi stavem nouze v plynárenství a výběrem energetických

daní, protože tyto faktory mohou ovlivnit ekonomické a daňové procesy v zemi.

(Výroční zpráva o činnosti Celní správy za rok 2022, 2023)

7. Spotřební daň z minerálních olejů

Spotřební daně jsou v České republice užívány od 1. 1. 1993. Nejprve byly upraveny zákonem č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů. Této zákon byl mnohokrát upravován prostřednictvím novelizací. Cílem těchto úprav bylo zejména přibližování právní úpravy spotřebních daní v ČR k právnímu režimu Evropské unie. Posledním krokem přibližování právního systému bylo přijetí zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních. Dle tohoto zákona jsou předmětem spotřebních daní tzv. vybrané výrobky. Kromě daně z minerálních olejů se jedná i o daň z lihu, daň z piva, daň z vína a meziproductů, daň z tabákových výrobků a daň ze surového tabáku. ("Spotřební daně a jejich správa", b.r.)

Tyto daně vždy činily značnou část příjmů státního rozpočtu. Dle Kubátové (2018) v zemích OECD v průměru tvoří spotřební daně více než pětinu všech daní. V současné době jsou dva hlavní důvody pro zdanění vybraných druhů zboží a služeb:

- Odrazení od „škodlivé spotřeby“
- Příjem do státního rozpočtu

Tyto dva důvody jsou ale v rozporu. Jelikož daně ze spotřeby jsou považovány za důležitý a stálý příjem státní pokladny ale zároveň mají mít jakýsi „výchovný charakter“ a mají odrazovat lidi od škodlivých návyků. Pokud by se tedy sazby spotřebních daní zvýšily a vážně občany odradily od škodlivých výrobků, státní rozpočet by přišel o značnou část svých příjmů.

Nicméně tyto daně tvoří každoročně velkou část příjmů státního rozpočtu. Dle údajů ve výroční zprávě Celní správy v roce 2022 činily příjmy z těchto daní 155 406 mil. Kč z celkových 165 273,4 mil. Kč. Tyto daně tedy činily největší podíl na celkových příjmech celní správy, přičemž největší podíl na spotřebních daních měla právě daň z minerálních olejů a to konkrétně 82 082,55 mil. Kč. *(Výroční zpráva o činnosti Celní správy za rok 2022, 2023)*

Tato daň je dle informací uvedených na stranách MŽP jedinou spotřební daní, která je uváděna jako daň související s ochranou životního prostředí v ČR. Předmětem této daně jsou dle zákona 353/2003 Sb. § 45:

- Motorové benziny uvedené pod kódy nomenklatury 2710 11 41 až 2710 11 59, ostatní benziny, kterými se rozumí benziny jiné než motorové uvedené pod kódy 2710 12 11 až 2710 12 25 a 2710 12 90, a letecké pohonné hmoty benzinového typu pod kódy 2710 12 31 a 2710 12 70
- Střední oleje a těžké plynové oleje pod kódy 2710 19 11 až 2710 19 48, 2710 20 11 až 2710 20 19 a za určitých podmínek minerální oleje pod kódem 2710 20 90
- Těžké topné oleje pod kódy 2710 19 51 až 2710 19 68 a 2710 20 31 až 2710 20 39,
- Odpadní oleje pod kódy 2710 91 až 2710 99,
- Zkapalněné ropné plyny a zkapalněný bioplyn určené k použití, nabízené k prodeji nebo používané pro pohon motorů nebo pro jiné účely pod kódy nomenklatury 2711 12 11 až 2711 19 s výjimkou komodit uvedených níže
- Zkapalněné ropné plyny a zkapalněný bioplyn určené k použití, nabízené k prodeji nebo používané pro výrobu tepla pod kódy nomenklatury 2711 12 11 až 2711 19
- Zkapalněné ropné plyny a zkapalněný bioplyn pod kódy 2711 12 11 až 2711 19, určené k použití, k prodeji nebo používané:
 - pro stacionární motory,
 - v souvislosti s provozy a stroji používanými při stavbách či stavebně inženýrských pracích a veřejných pracích
 - pro vozidla určená k používání mimo veřejné cesty či pro vozidla, která nejsou schválená k používání převážně na veřejných silnicích

Aktuální sazby této spotřební daně jsou podrobněji uvedeny níže.

("Zákon č. 353/2003 Sb.", c2010–2024)

7.1 Daňová povinnost a plátcí spotřební daně v ČR

Dle zákona č 353/2003 Sb. bývá plátcem těchto daní z pravidla fyzická nebo právnická osoba, která je provozovatelem daňového skladu, dováží, vyrábí nebo uvádí do oběhu komodity, ze kterých se odvádí spotřební daň. Přičemž daňová povinnost vzniká výrobou vybraných výrobků na daňovém území EU nebo dovozem, ale i neoprávněným vstupem na území EU. Zdaňovacím obdobím je kalendářní měsíc s výjimkou vybraných dovážených výrobků.

Poplatníkem je poté konečný spotřebitel, který má tuto daň započtenou již v ceně zboží. ("Zákon č. 353/2003 Sb.", c2010–2024)

Aktuální sazby spotřební daně z minerálních olejů v ČR

Tabulka 12: Sazby spotřební daně z minerálních olejů

Typ SPD	Kód nomenklatury	Zboží	Sazba daně
SPD z minerálních olejů	2710	motorové benziny, ostatní benziny a letecké pohonné hmoty benzinového typu podle § 45 odst. 1 písm. a) s obsahem olova do 0,013 g/l včetně	12 840 Kč/1000 l
		motorové benziny, ostatní benziny a letecké pohonné hmoty benzinového typu podle § 45 odst. 1 písm. a) s obsahem olova nad 0,013 g/l	13 710 Kč/1000 l
		střední oleje a těžké plynové oleje podle § 45 odst. 1 písm. B)	9 950 Kč/1000 l
		těžké topné oleje podle § 45 odst. 1 písm. c)	472 Kč/t
	2711	odpadní oleje podle § 45 odst. 1 písm. d)	660 Kč/1000 l
		zkapalněné ropné plyny podle § 45 odst. 1 písm. e)	3 933 Kč/1 t
		zkapalněné ropné plyny podle § 45 odst. 1 písm. f)	0 Kč/t
	zkapalněné ropné plyny podle § 45 odst. 1 písm. g)	1 290 Kč/t	

Zdroj: vlastní zpracování dle: ("Zákon č. 353/2003 Sb.", c2010–2024)

8. Silniční daň

Silniční daň byla zavedena roku 1993, a to zejména v důsledku negativního vlivu dopravy na životní prostředí. Stejně jako u výše uvedených daní i tato daň byla harmonizována přijatou směrnicí 1999/62/ES o výběru poplatků za užívání určitých pozemních komunikací těžkými nákladními vozidly. Cílem této směrnice bylo zamezit narušování hospodářské soutěže mezi dopravci a zajistit spravedlivé financování údržby a rozvoje dopravní infrastruktury. Směrnice stanovuje stejně jako v předchozích případech minimální sazby daně z vozidel pro různé kategorie vozidel, přičemž členské státy mohou uplatňovat snížené sazby daně nebo osvobození pro specifické kategorie vozidel (např. pro vozidla používaná pro záchranné služby).

Důležité pojmy, které tato směrnice definovala:

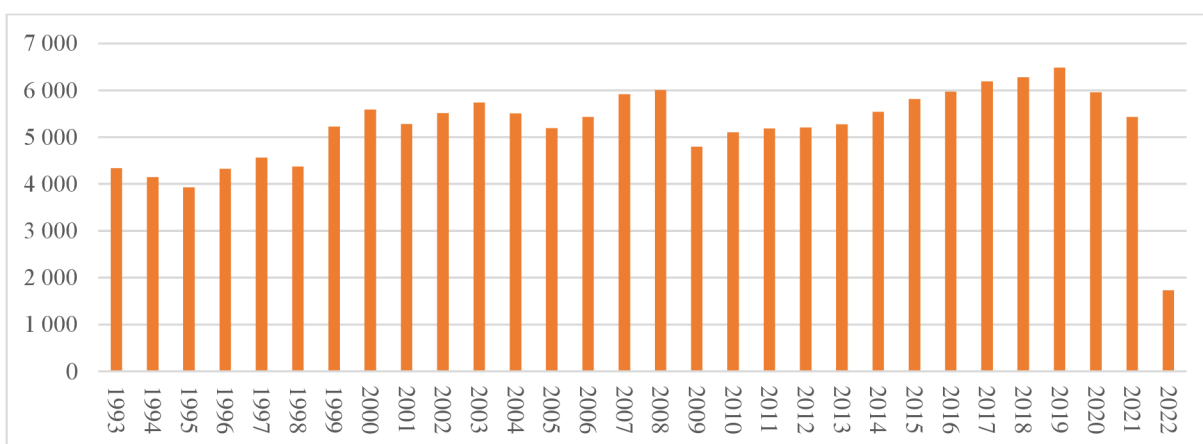
- Daň z vozidel: Poplatek ukládaný za registraci a provoz vozidla.
- Mýtné: Poplatek za užívání specifikovaných úseků pozemních komunikací, obvykle dálnic.
- Poplatek za užívání: Poplatek za užívání celé sítě pozemních komunikací v daném státě.
- Těžké nákladní vozidlo: Vozidlo s celkovou hmotností nad 12 tun.

("Dokument 31999L0062", 1997)

Silniční daň je upravená v zákoně č. 16/1993 Sb. o dani silniční. Zákon definuje předmět daně jako zdanitelné vozidlo, čímž se rozumí silniční vozidlo kategorie N2 a N3 a jejich přípojná vozidla kategorie O3 nebo O4, pokud jsou registrovaná v registru silničních vozidel v ČR. Plátcí daně jsou osoby, které jsou zapsány jako provozovatelé zdanitelných vozidel v registru silničních vozidel. Výše daně je stanovena podle údajů v registru silničních vozidel, a kromě kategorie vozidel je ovlivněna počtem náprav a hmotností v tunách. Výše daně může být snížena slevami na dani, například za vozidla používaná v kombinované dopravě nebo osvobozením ve veřejném zájmu. Tuto daň vypočítá poplatník v daňovém přiznání, které je podáváno do konce ledna následujícího kalendářního roku, tj. po uplynutí zdaňovacího období finančnímu úřadu. ("Zákon č. 16/1993 Sb. Zákon České národní rady o dani silniční", 2024)

Finanční úřad evidoval v roce 2021 příjmy z této daně v hodnotě 5 429 mil. Kč z celkových daňových příjmů 865 971 mil. Kč. ("Údaje z výběru daní", b.r.)

Graf 2: Inkaso silniční daně mezi lety 1993 až 2022 (v mil. Kč)

Zdroj: ("Údaje z výběru daní", b.r.)

V roce 2022 jak je z grafu zřejmé nastal velký pokles příjmů této daně a to na 1 731 mil. Kč. Tento pokles zřejmě zapříčinila změna v zákonu o silniční dani, kdy se tato daň přestala týkat vozidel lehčích 12 tun. Jednalo se o vládní zavedení v důsledku krize spojené s pandemií COVID 19. (UOL Účetnictví, 2022)

9. Církulární ekonomika

Církulární ekonomika je dle Škodové Parmové a kol. (2021) ekonomický model, který se snaží minimalizovat odpad a využívat zdroje co nejefektivněji tím, že podporuje znovupoužití, recyklaci a obnovitelné zdroje. Tento přístup je úzce spojen s ekologií,

právě proto, že se snaží snížit negativní dopady lidské činnosti na životní prostředí a přispět k udržitelnému rozvoji.

Cíle cirkulární ekonomiky zahrnují:

- snížení spotřeby surovin,
- minimalizaci odpadu a emisí,
- podporu obnovitelných zdrojů
- vytváření ekonomické hodnoty prostřednictvím udržitelných procesů a produktů

Evropská unie se dle Škodové Parmové a kol. (2021) snaží podpořit cirkulární ekonomiku zejména prostřednictvím harmonizace daní. V roce 2015 Evropská komise představila akční plán pro cirkulární ekonomiku, který obsahuje opatření zaměřená na podporu udržitelného využívání zdrojů, minimalizaci odpadu a podporu recyklace a obnovitelných zdrojů. Tento akční plán zahrnuje opatření týkající se návrhu produktů, recyklace, odpadového hospodářství, a také podporu inovací a udržitelných technologií.

V současné době se i Česká republika snaží rozvíjet cirkulární ekonomiku prostřednictvím různých iniciativ a opatření. To zahrnuje stejně jako u ostatních států podporu recyklace a obnovitelných zdrojů, snahu o minimalizaci odpadu a emisí, a také podporu inovací a udržitelných technologií. Nicméně, stále existují výzvy spojené s implementací cirkulární ekonomiky, jako je potřeba lepší infrastruktury pro recyklaci a obnovitelné zdroje, a také změna v mindsetu¹ a chování spotřebitelů a firem směrem k udržitelnějším postupům a produktům.

9.1 Akční plán pro cirkulární Česko

Vláda České republiky nedávno schválila první Akční plán pro cirkulární ekonomiku do roku 2027, který představuje důležitý krok směrem k udržitelnému a efektivnímu využívání zdrojů. Tento plán, byl vypracován Ministerstvem životního prostředí ve spolupráci se zástupci dalších ministerstev, krajů, obcí, průmyslových svazů, vysokých škol a nestátních neziskových organizací. Jeho cílem je nastavit české hospodářství tak, aby se zdroje vracely zpět a minimalizovala se environmentální stopa. ("Cirkulárnímu Česku jsme o krok blíž. Vláda schválila první Akční plán pro cirkulární ekonomiku do roku 2027", c2008–2023)

¹ Způsob, jakým přistupuje ke svému životu a jak ho vnímá

Hlavním cílem Akčního plánu Cirkulární Česko 2040 je reagovat na rostoucí spotřebu materiálů a zdrojů a přijmout nezbytná přísnější opatření v oblasti účinnosti využívání zdrojů a oběhového hospodářství. Tento plán si klade za cíl nahradit modely lineárního podnikání modely cirkulárního (oběhového) podnikání. Konkrétní aktivity a opatření jsou navrženy v různých oblastech, včetně průmyslu, surovin, stavebnictví, energetiky, výzkumu, vývoje, inovací, vzdělávání a ekonomických nástrojů. Financování těchto aktivit předpokládá využití národních i evropských zdrojů, což naznačuje, že tyto aktivity budou podporovány jak na vnitrostátní, tak na nadnárodní úrovni

Co se týče energetiky, je akční plán zaměřen na energetickou účinnost a snižování spotřeby energie v průmyslu, veřejných budovách a domácnostech. To se týká pevných paliv, zemního plynu a elektřiny. Tyto oblasti jsou dle MŽP klíčové pro přechod od lineárního pojetí ekonomiky k oběhové ekonomice a jsou zahrnuty v rámci cílů a opatření zaměřených na udržitelnost a efektivní využívání zdrojů. Mezi ekonomické nástroje, které mají pomoci udržitelnému rozvoji, patří dle MŽP právě i ekologické daně, které mají podpořit snížení negativního dopadu na životní prostředí a zvýšit efektivitu využívání zdrojů. ("Akční plán Cirkulární Česko 2040 pro období 2022-2027", 2022)

10. Negativní vlivy dopravy a energetiky na životní prostředí

Většina zde uvedených daní byla, jak je již výše zmíněno, zavedena právě kvůli znečištění ovzduší a plno z nich bylo zavedeno v důsledku dopravy. Právě doprava je rozsáhlé a důležité ekonomické odvětví, čemuž odpovídá i to, že tvoří 10 % hrubého domácího produktu Evropské unie, jak uvádí Škodová Parmová a kol. (2021). Mimo to, pracuje v automobilovém průmyslu přibližně 14,6 Evropanů, což představuje 6,7 % pracovních míst v EU. Tento sektor je také největším soukromým přispěvatelem k inovacím a ročně investuje přibližně 62 miliard eur do výzkumu a vývoje, což představuje 33 % celkových výdajů EU na vývoj a výzkum. Automobilový sektor tedy spolu s cestovním ruchem, palivy a chemií, patří mezi čtyři největší sektory. Přestože tento průmysl přináší značné příjmy a příležitosti zaměstnání je také velkým producentem odpadu a znečištění. Negativní aspekty automobilového průmyslu souvisejí jak s výrobou vozidel a paliv, tak ale i se samotným provozem vozidel. Vedle znečištění (emise a odpad) také doprava zahrnuje další negativní aspekty jako jsou:

hluk, vibrace a zabírání půdy. Nicméně pro naši planetu a společnost se zdají být jedním z největších problémů právě emise, odpad a skleníkové plyny. (Škodová Parmová a kol., 2021)

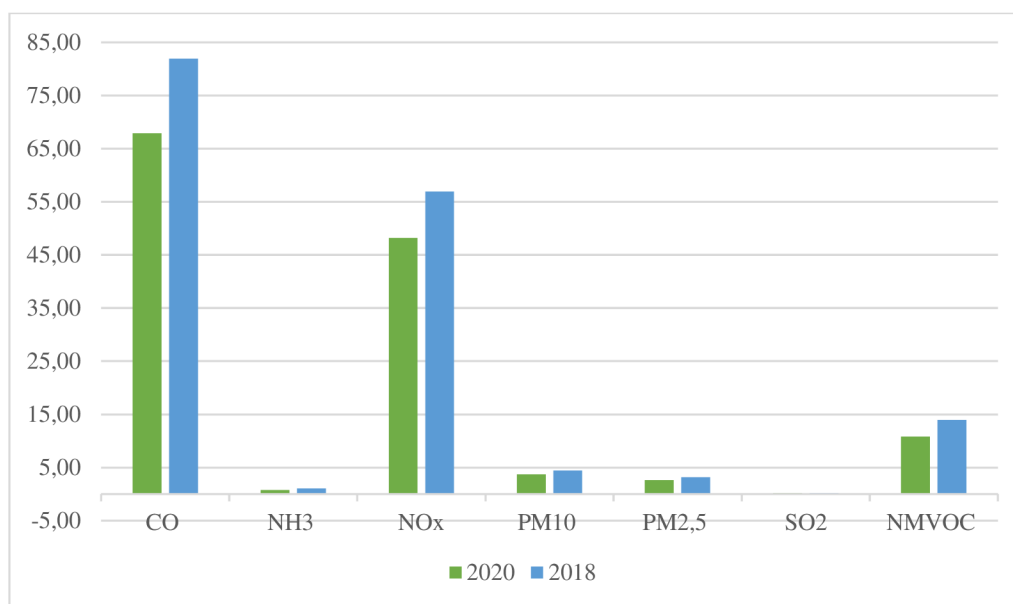
Nicméně ze statistické ročenky životního prostředí 2022 lze vyčíst, že jedním z hlavních zdrojů znečištění ovzduší v důsledku emisí je vytápění domácností, ale také energetika. A právě kvůli tomu byly zavedeny energetické daně. Podle informací z Hydrometeorologického úřadu ČR jsou mezi znečišťujícími látkami produkovanými jak energetikou a výrobou tepla, tak spalováním pevných paliv v domácnostech, například suspendované částice. Ty jsou do ovzduší vypouštěny buď primárně nebo sekundárně, přičemž sekundárně vznikají procesem v ovzduší a primárně jsou emitovány přímo do ovzduší. Mezi tyto částice, patří například SO_2 , NO_x a NH_3 a VOC, což jsou zkratky pro oxid síry, dusík, amoniak a těkavé organické látky. Reakcí mezi NO_x , VOC a kyslíkem pak vzniká za vlivu přímého záření přízemní další znečišťující látka, tedy ozon (O_3). Další znečišťující látky, které vznikají při těchto aktivitách, zahrnují benzen a olovo (které vznikají mimo to i důsledkem dopravy), nebo například kadmium, arsen a nikl. Vytápění domácností společně s dopravou, pak navíc produkuje oxid uhelnatý (CO) a vytápěním při nedokonalém spalování vzniká elementární uhlík, organický uhlík a benzo(a)pyren. Všechny tyto látky mají dle Českého hydrometeorologického ústavu negativní vliv jak na životní prostředí, tak na lidské zdraví. Nejčastěji způsobují respirační onemocnění, ale řada z nich způsobuje srdečně-cévní onemocnění. Mnoho z těchto látek má také karcinogenní vlastnosti a mohou být rizikem pro vyvíjecí se plod. (Český hydrometeorologický ústav, 2022)

Dle informací uvedených ve statistické ročence Životního prostředí 2022 byla v roce 2021 největším emitentem emisí NO_x doprava a hned za ní veřejná energetika. Zatímco u většiny ostatních látek tedy VOC, SO_2 , PM_{10} , $\text{PM}_{2,5}$ a CO_2 byla největším znečišťovatelem spotřeba paliv v domácnostech. Největším producentem NH_3 je pak bezkonkurenčně zemědělství. (CENIA, 2022)

Dle Škodové Parmové (2021) byly právě emisní látky v roce 2018 podle Zprávy o životním prostředí České republiky stále rostoucí. Tento růst zmíněná autorka mimo jiné přisuzuje i stárí vozového parku, který je v České republice velmi starý.

Nicméně dle nynějších dat dostupných ve statistické ročence životního prostředí a na stránkách Českého hydrometeorologického ústavu to vypadá, že emisní látky vypuštěné do ovzduší klesají (viz. graf).

Graf 3: Celkové emise hlavních znečišťujících látek v členění podle kategorie NFR v dopravě v roce 2020 a 2018 (v tis. t. rok)

Zdroj: Graf zpracovaný na základě informací z ("Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2021", 2022)

Tento pokles by mohl naznačovat, že se se pomalu naplňují environmentální cíle ekologické daňové reformy, ale i například cíle zákona č. 201/2012 Sb. o ochraně ovzduší či některé z cílů směrnic Evropského parlamentu a Rady například směrnice 2008/50/ES, která stanovuje limitní hodnoty pro suspendované částice PM₁₀ a PM_{2,5}, oxid siřičitý, oxidy dusíku, oxid dusičitý, olovo, benzen, oxid uhelnatý a ozon. (CENIA, 2023)

Ročenka dále hodnotí trend a stav indikátorů emisního znečištění v ČR. A mezi cíle, které se České republice v rámci emisí povedlo splnit bylo například snížení emisí z vytápění domácností nebo snížení základních znečišťujících látek z dopravy. Toto snížení je dle této zprávy způsobeno právě modernizací vozového parku, který zmiňovala i Škodová Parmová.

Nicméně přes to, že emise v krátkodobém horizontu klesají, nemusí být plnění emisních závazků v roce 2030 splněno. (CENIA, 2023)

9. Metodika

Cílem mé práce, je analyzovat inkaso energetických daní ve vymezeném období 2008-2022. Jedním z nástrojů k dosažení tohoto cíle, je detailní zhodnocení příjmů z těchto daní v ČR v průběhu let pomocí daňových ukazatelů a následná identifikace měsíčních sezónních vzorů v jejich inkasu. Tato analýza je provedena na časové řadě vytvořené z dat uvedených na stránkách celní správy ČR.

Nejprve zde počítám daňové ukazatele a vyobrazuji jejich vývoj v čase. Některé z ukazatelů jsou uvedené v kapitole 1.5 Daňové ukazatele (tedy dílčí daňová kvóta a podíl energetických daní na celkových daňových příjmech). Dalším ukazatelem, kterým se pokusím analyzovat tyto daně, je příjem energetických daní na obyvatele. Tento ukazatel vyjadřuje průměrný příjem z energetických daní na osobu, z čehož vyplývá, že může být poněkud nepřesný. Daňové příjmy jsou děleny celkovým počtem obyvatel bez ohledu na to, zda jsou ve skutečnosti tyto osoby zatížené energetickými daněmi. Tato část bakalářské práce bude tedy obsahovat tři ukazatele, které mají pomoci charakterizovat tyto daně, a které budou vyhodnoceny v čase.

Tabulka 13: Výpočet daňových ukazatelů

Název ukazatele	Jednotka	Výpočet
Podíl energetických daní na celkových daňových příjmech	%	$\frac{\text{Energetické daně}}{\text{Celkové daňové příjmy}}$
Dílčí daňová kvóta	%	$\frac{\text{Energetické daně}}{\text{HDP (v b. c.)}}$
Daňové příjmy na osobu	Kč na osobu	$\frac{\text{Energetické daně}}{\text{Počet obyvatel}}$

Zdroj: Vlastní zpracování

V další části této práce se blíže věnuji průběhu měsíčního inkasa energetických daní. Pro každou z energetických daní je vytvořen graf, zobrazující vývoj inkasa daně v čase. Každý graf je doplněn interpretací, která stručně popisuje výkyvy v průběhu jednotlivých měsíců. Následně statisticky ověřuji sezónnost v těchto časových řadách. K identifikaci této sezónnosti je použit F-test sezónnosti. Přičemž za sezónnost lze dle Cipry považovat periodické změny v časové řadě odehrávající se během jednoho kalendářního roku, přičemž se tyto změny každým rokem opakují. Tyto sezónní změny mohou být podle něj způsobeny střídáním ročních dob, což zahrnuje také střídání

lidských zvyků. Cipra také uvádí, že charakter sezónní složky se může často měnit (například s globálním oteplováním může klesat spotřeba uhlí na vytápění). (Cipra, 2013)

Tento test je proveden v programu „Statistica“, kde testuji měsíční sezónnost s hladinou významnosti $\alpha = 5\%$. Což dle Cipry znamená, že chyba prvního druhu (tedy, že zamítnu nulovou hypotézu přesto, že platí) může nastat s pravděpodobností 5%.

V F-testu sezónnosti pak testuji tyto hypotézy:

Nulová hypotéza (H_0) = $\beta_1 = \beta_2 = \dots = \beta_p = 0$, (β_i jsou právě sezónními faktory pozorovaného modelu). Nulová hypotéza tedy tvrdí, že sezónnost není v časové řadě přítomna.

Alternativní hypotéza (H_A) = *non H0*. Alternativní hypotéza tedy tvrdí, že alespoň jeden ze sezónních faktorů je různý od nuly. Po provedení testu ve zmíněném programu, vyhodnotím test na základě p-hodnoty. Která dle Cipry (2013) uvádí minimální hladinu významnosti, při které je možné nulovou hypotézu (H_0) ještě zamítnout. V této práci interpretuji získané hodnoty a slovně zhodnotím výsledek testu.

Pro vypracování praktické části byla použita již výše zmíněná data z celní správy, ale i makroekonomické a populační ukazatele (např. HDP a počet obyvatel) získané z Českého statistického úřadu.

10. Daňové ukazatele

Energetické daně hrají významnou roli v daňovém systému České republiky. Tyto daně slouží nejen k financování státního rozpočtu, ale také k ovlivňování spotřeby energie a ochraně životního prostředí.

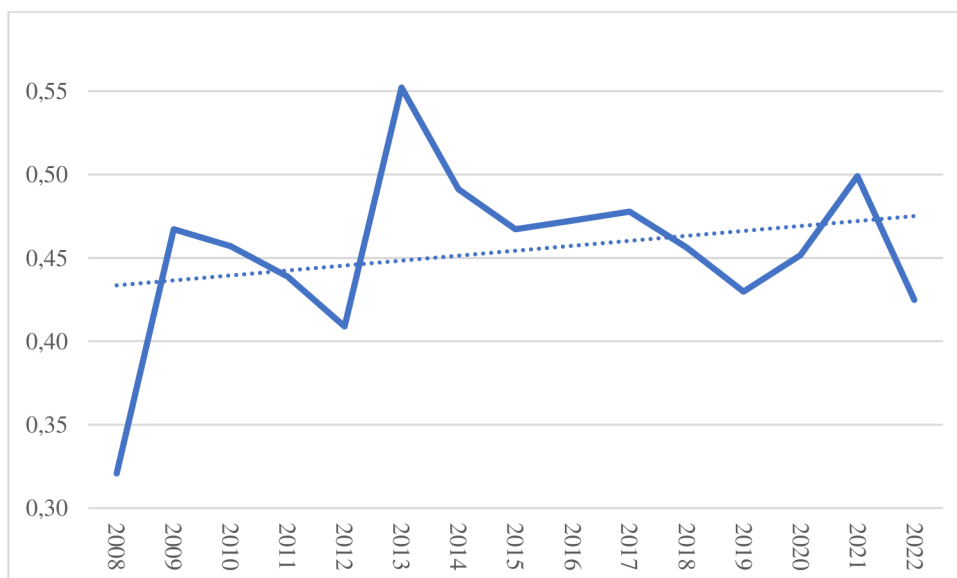
Tato kapitola se zaměřuje na vývoj podílu energetických daní na celkových daňových příjmech a dílčí daňové kvóty energetických daní v České republice v letech 2008-2022. Analyzují faktory, které ovlivnily vývoj těchto ukazatelů, a následně jsou hodnoceny dopady energetických daní na státní rozpočet.

10.1. Podíl energetických daní na celkových daňových příjmech

Prvním ukazatelem je podíl energetických daní na celkových daňových příjmech.

Z výše uvedených informací a zejména z obrázku 1 (viz. kapitola 1.5. Daňové příjmy ČR) je zřejmé, že tento podíl nebude moc vysoký. Přesto z informací získaných z celní správy a ministerstva financí ČR vyplývá, že se podíl energetických daní na celkových daňových příjmech zvyšuje. Konkrétně se tento podíl v letech 2008 až 2022 pohybuje od 0,32 % do 0,55 %. Průměrně za tyto roky činily energetické daně 0,45 % na celkových daňových příjmech.

Graf 4: Vývoj podílu energetických daní na celkových daňových příjmech (v%)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Celní správy a Ministerstva financí

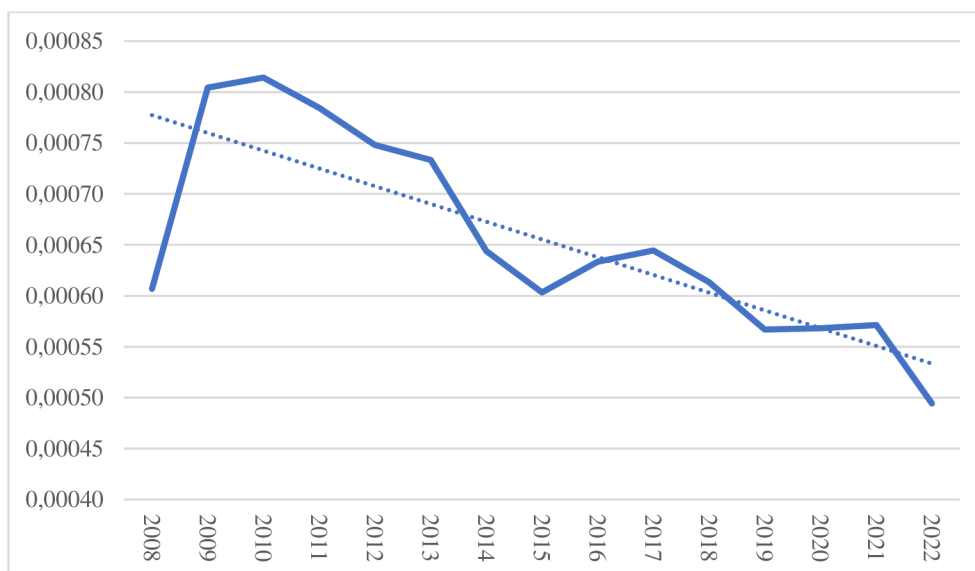
Toto zvyšování může souviset se zvýšením spotřeby elektřiny, zemního plynu a pevných paliv. Nicméně po bližším prozkoumání se toto tvrzení týká pouze daně ze

zemního plynu a daně z elektrické energie. Podíl těchto dvou daní na celkových daňových příjmech se opravdu zvyšuje, což může naznačovat i zvyšující se spotřebu těchto komodit. Nicméně podíl daně z pevných paliv na celkových daňových příjmech je v průběhu let stále nižší.

10.2. Vývoj dílčí daňové kvóty energetických daní

Druhým ukazatelem je podíl energetických daní na hrubém domácím produktu, tedy dílčí daňová kvóta. Hodnoty potřebné k výpočtu dílčí daňové kvóty byly získány z Českého statistického úřadu a celní správy. Dílčí daňová kvóta byla v roce 2022 u energetických daní 0,0005 % což je i nejméně za sledované roky. Data ukazují, že se vývoj tohoto ukazatele v průběhu let snižuje.

Graf 5: Vývoj dílčí daňové kvóty energetických daní (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Celní správy a ČSÚ

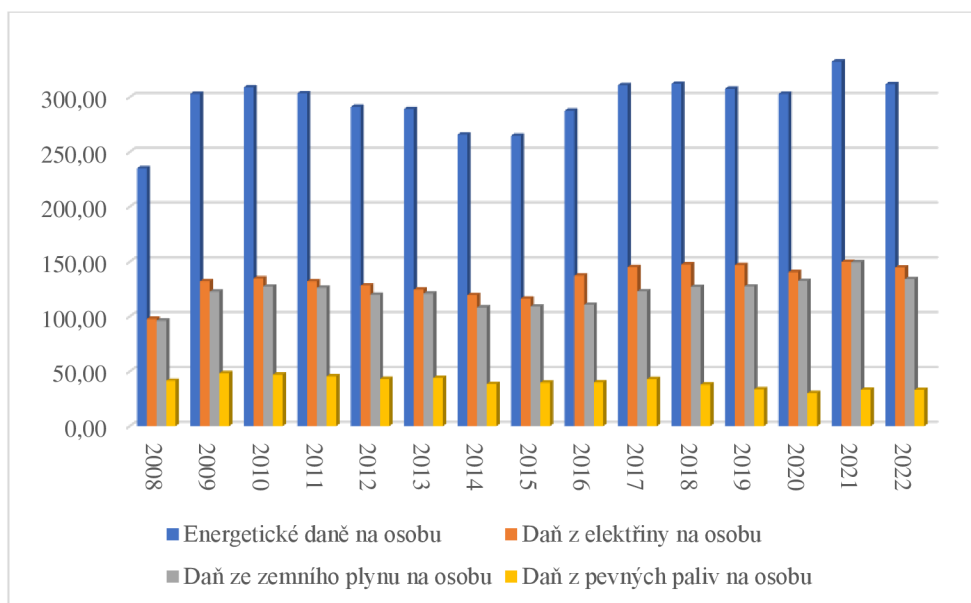
Toto snížení by mělo naznačovat, že daňové zatížení těchto daní na obyvatelstvo ČR se snižuje. Nicméně přesto, že data ukazují snižující se daňovou zátěž těchto daní, cena elektrické energie i zemního plynu zejména v posledních letech stoupá. Daňová zátěž je tedy pro obyvatele ČR nižší, ale přesto platí za energie stále více (viz kapitola 5.3. Růst cen energií).

10.3. Vývoj podílu energetických daní na počet obyvatel

Dalším sledovaným ukazatelem je vývoj podílu energetických daní na počet obyvatel. Jednodušeji řečeno, podíl energetických daní připadající na jednoho obyvatele České republiky. Data o daňových příjmech vychází opět z celní správy, zatímco data o počtu

obyvatel jsou získány z Českého statistického úřadu. Ve sledovaném období tedy v letech 2008 až 2022 zaznamenáváme rostoucí trend tohoto podílu. V tomto období byl nejnižší podíl energetických daní na osobu v roce 2008 a to konkrétně 235,26 korun, zatímco nejvyšší hodnoty dosáhl tento podíl v roce 2021 konkrétně 332,40 korun na osobu. Průměrně připadalo mezi těmito lety na každého obyvatele 295,18 korun.

Graf 6: Vývoj podílu energetických daní na osobu (v Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Celní správy a ČSÚ

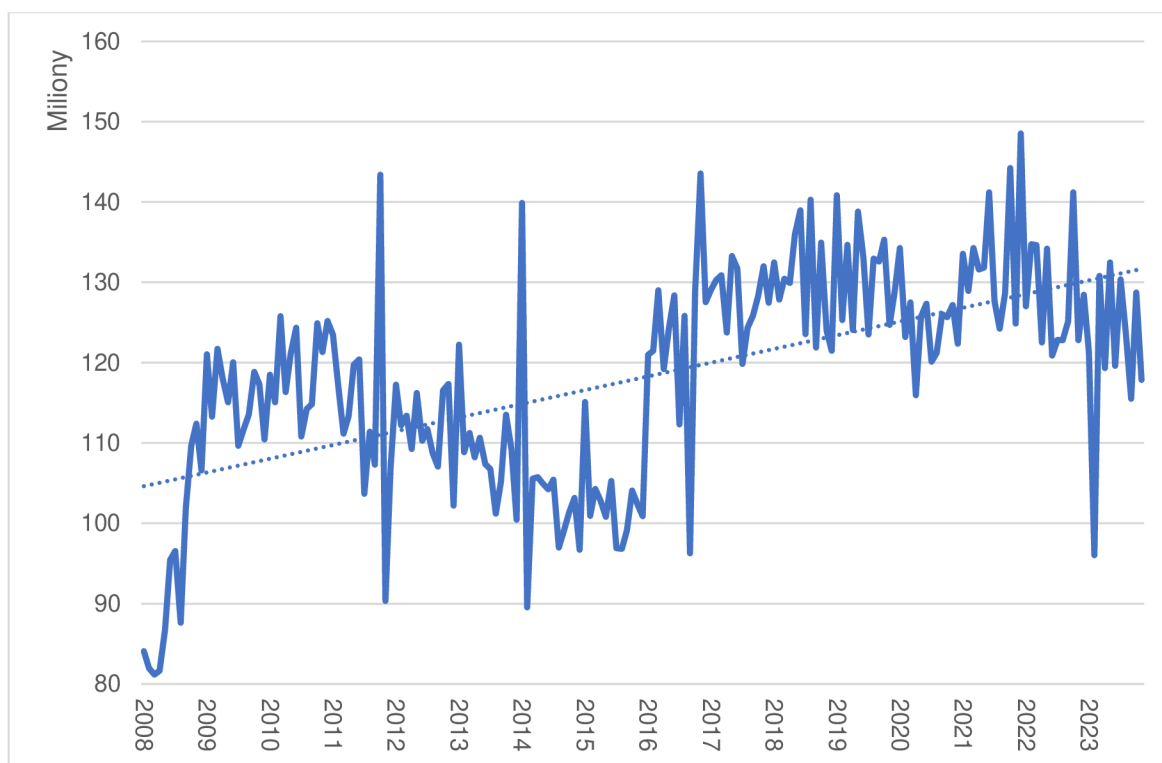
Na rozdíl od dílčí daňové kvóty, tento ukazatel naznačuje stále rostoucí daňové zatížení. To by mohlo znamenat, že ostatní daňové příjmy rostou rychleji, než příjmy z energetických daní a důsledkem je právě klesající dílčí daňová kvóta. Z grafu je ale zřetelné, že rostoucí trend je patrný pouze u daně z elektrické energie a daně ze zemního plynu, zatímco podíl daně z pevných paliv klesá.

11. Analýza inkasa energetických daní

Počátečním krokem analýzy inkasa energetických daní bylo získání dat z veřejně dostupných statistik zveřejňovaných na stránkách České celní správy. Tato data poskytují informace o měsíčním inkasu energetických daní v České republice za sledované období. Na základě těchto dat jsou následně vytvořeny časové řady měsíčního inkasa jednotlivých daní, ze kterých jsem následně vytvořila grafy (viz níže). Vzhledem k tomu, že tyto grafy vykazovaly sezónnost, bylo snahou tuto sezónnost potvrdit pomocí statistických metod. Konkrétně pomocí F-testu sezónnosti.

11.1. Analýza inkasa daně z elektrické energie

Graf 7: Inkaso daně z elektrické energie v letech 02/2008 až 12/2023

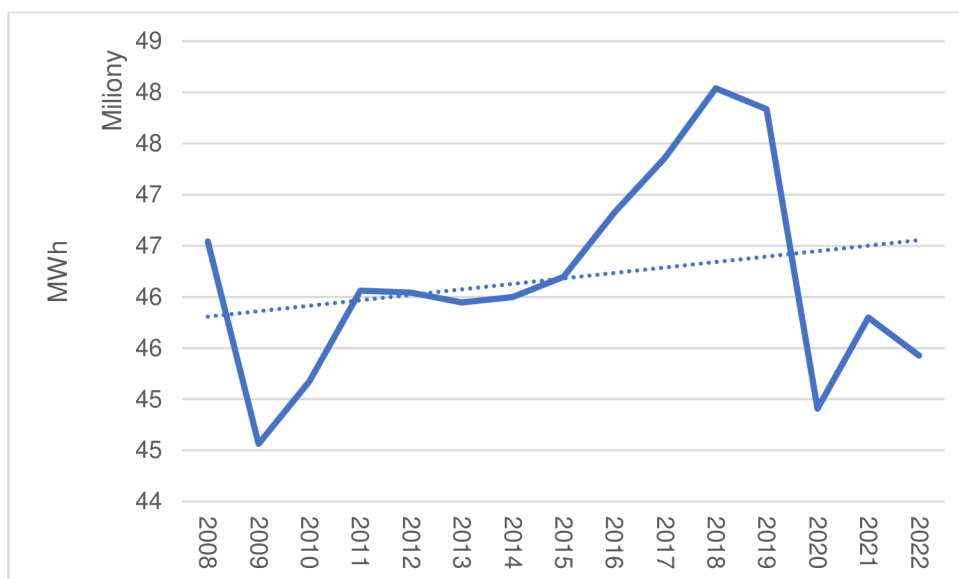

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Celní správy

Tento graf zobrazuje časovou řadu měsíčního inkasa daně z elektrické energie. Z grafu je patrná sezónnost, kterou se budu blíže zabývat níže. Nicméně po podrobnějším přezkoumání získaných dat lze zjistit, že v průběhu let se střídají roční maxima a minima. Roční maxima byla zachycena nejčastěji v únoru, a to konkrétně pětkrát ze čtrnácti pozorovaných let. Další maxima byla pozorována dvakrát v dubnu, v listopadu a v prosinci a poté pouze jednou v měsících leden, červen a září. Roční minima lze pak pozorovat nejčastěji v lednu, a to konkrétně šestkrát ze čtrnácti pozorovaných let. Další minima byla pozorována dvakrát v říjnu a poté jednou v měsících březen, květen, červenec, srpen, září a prosinec.

Z grafu je zároveň patrný výrazný skok mezi lety 2016 až 2017. Tento skok zapříčinila zvýšená spotřeba elektřiny, což potvrzují i data získaná z Českého statistického úřadu. Analýza těchto dat ukazuje, že mezi lety 2015 až 2017 došlo k významnému nárůstu spotřeby elektřiny v ekonomických sektorech (viz. graf). Navíc byl zaznamenán tento nárůst spotřeby i v domácnostech.

**Graf 8: Spotřeba elektrické energie v rámci ekonomických činností CZ NACE
v letech 2008 až 2023**

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

Po důkladném zkoumání se zdá, že tento nárůst mohl být způsoben například zpřísněním podmínek pro provozování kotlů na tuhá paliva. Na konci roku 2016 měli majitelé těchto kotlů povinnost podstoupit minimálně jednu revizi a následně provádět revize každé dva roky, a to podle zákona přijatého již v roce 2012, tedy zákona 201/2012 Sb. zákon o ochraně ovzduší. Při nedodržení výše uvedených podmínek mohl dle tohoto zákona nastat postih až ve výši 20 000 Kč. Cílem tohoto zákona, jak uvádí Ministerstvo životního prostředí, bylo snížit množství emisí vypuštěných do ovzduší. Principem bylo, že kotel, který je v dobrém technickém stavu, je správně provozovaný a spaluje paliva, která jsou určena výrobcem, vypouští do ovzduší tisícinásobně nižší množství prachu a rakovinotvorné chemické látky benzo(a)pyrenu. Postupem času měl však tento zákon zahrnovat další omezení týkající se výroby a provozu kotlů. Od roku 2014 měl platit zákaz prodeje kotlů 1. a 2. emisní třídy, od roku 2018 měl platit zákaz prodeje kotle 3. emisní třídy a od roku 2022 měl platit zákaz provozu kotlů 1. a 2. třídy. Tyto termíny se ale v průběhu let posouvají. Nicméně tato opatření pravděpodobně mohla vést k tomu, že některé menší podniky a zejména domácnosti začaly přecházet od vytápění pevnými palivy na vytápění pomocí elektrické energie (například tepelných čerpadel).

11.1.1. F-test sezónnosti inkasa daně z elektrické energie

Jak je již výše zmíněno, graf inkasa daně z elektrické energie vykazoval známky sezónnosti. Tuto sezónnost jsem se rozhodla potvrdit či vyvrátit pomocí statistického testu tedy F-testu sezónnosti. K tomuto zkoumání byla použita data obsahující měsíční inkaso daně z elektrické energie od roku 2009 do roku 2022.

Test: Zkoumána byla měsíční sezónnost na 5 % hladině významnosti.

Nulová hypotéza (H_0) tohoto testu zněla: měsíční sezónnost není přítomna. Zatímco alternativní hypotéza (H_A) zněla takto: měsíční sezónnost je přítomna.

Po provedení testu v softwaru „Statistica“ vyšly tyto **výsledky:**

- Testová statistika (F-hodnota): 5,81
- P-hodnota (kritická hodnota testu): $9,8^{-8}$ (tedy zaokrouhleně 0)

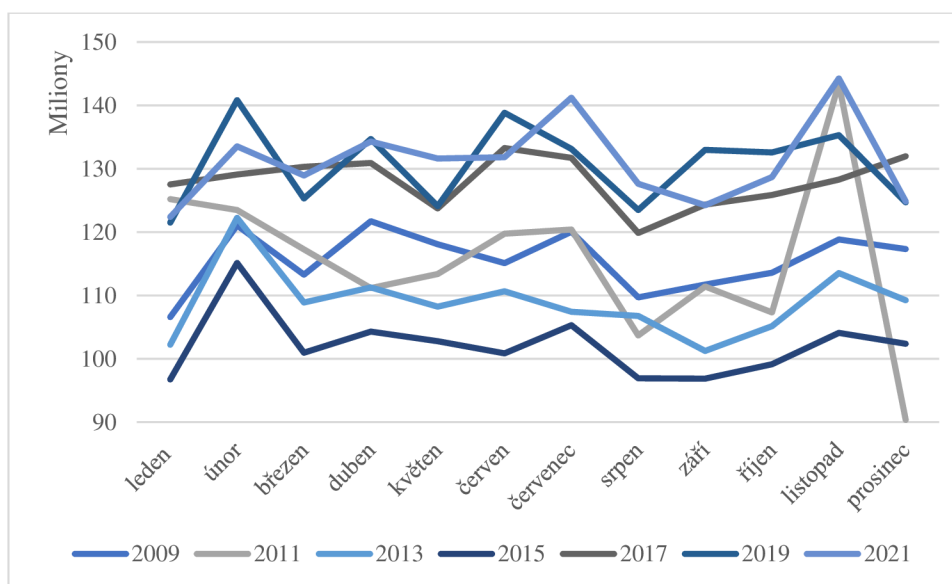
Závěr: Jelikož je p-hodnota (0) menší než alfa (0,5) zamítáme H_0 a přijímáme H_A . Měsíční sezónnost je tedy průkazně přítomna.

11.1.2. Vyhodnocení sezónních faktorů u daně z elektrické energie

Dle provedeného statistického testu je možné říct, že inkaso daně z pevných paliv obsahuje sezónnost. Ovšem v této části se pokusím tyto sezónní vzory popsat blíže. Co se týče inkasa daně z elektrické energie víme, že roční maxima byla nejčastěji v únoru a v jiných podzimních a zimních měsících (například v listopadu, prosinci a v září).

Nicméně našla se i maxima v dubnu a červnu. Pokud vezmeme v potaz, že energetické daně jsou placeny měsíčně, a to vždy nejpozději do 25. dne dalšího měsíce, tak lze z těchto dat vyvodit, že největší spotřeba energetické energie by měla být nejčastěji v lednu. Zajímavé ale je, že roční minima inkasa této daně se nejčastěji opakovala v lednu a opět i v jiných zimních až podzimních měsících (například v říjnu, prosinci, březnu). Nicméně roční minima se objevila i v měsících, kdy se dala čekat více například v květnu a červenci. Z tohoto lze vyvodit, že nejmenší spotřeba elektrické energie je nejčastěji v prosinci. Může zde fungovat i předzásobení. Aby bylo možné lépe určit průběh spotřeby elektrické energie, rozhodla jsem se vytvořit graf, který ukazuje inkaso daně z elektrické energie v průběhu některých námi zkoumaných let.

Graf 9: Průběh inkasa daně z elektrické energie ve vybraných letech

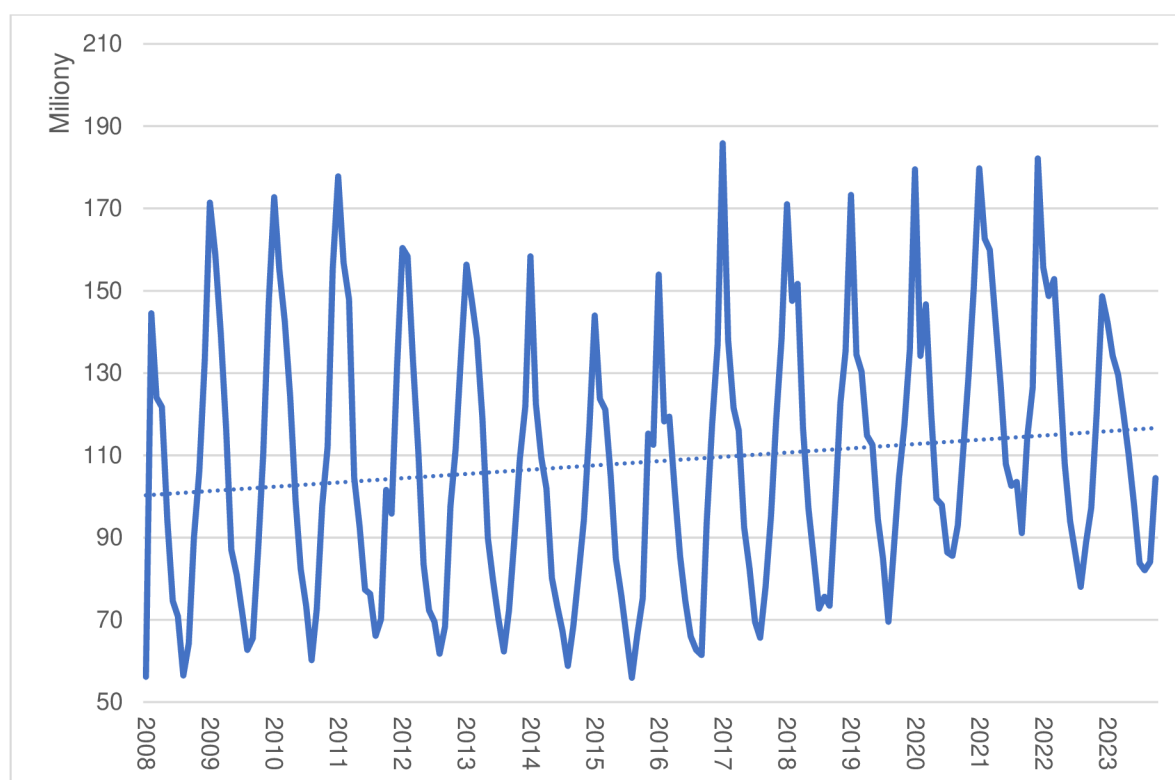
Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Celní správy

Z tohoto grafu je zřejmé, že i přesto že, jsou v inkasu této daně, a tedy i ve spotřebě elektrické energie znatelné výkyvy, průběh spotřeby má tendence se během let opakovat. Například začátkem roku můžeme pozorovat, že se spotřeba elektrické energie často zvyšuje, a právě v únoru se tato spotřeba naopak snižuje. V březnu je poté často viditelný další menší nárůst a následný pokles v měsících duben a květen. To samé se opakuje v červnu, kdy spotřeba opět stoupá a následně hned další měsíc klesá. V některých letech je pak v srpnu viditelný růst a v září pokles, zatímco v jiných letech je v těchto měsících viditelný pouze lehký nárůst bez zpětného poklesu. Nicméně téměř vždy, je znatelný nárůst v říjnu, a kromě roku 2017 následný pokles v listopadu. V případě, že se daň platí při prodeji zdaněného produktu ke spotřebě, výše daně přibližně odpovídá spotřebovanému množství. Lze předpokládat, že daň přibližně odpovídá spotřebě nebo nákupu při předzásobení spotřebitelů. Na základě těchto předpokladů je snahou odvodit sezónní vlivy působící na spotřebu elektrické energie z dat inkasa daně z elektrické energie. Z těchto dat nelze říct, že by spotřeba elektřiny byla v letních měsících výrazně nižší, než v měsících zimních, jak by se toto dalo předpokládat. Nelze s jistotou konstatovat, co tento jev způsobilo, neboť spotřebu elektrické energie ovlivňuje několik faktorů. Těmito faktory jsou například teplota, délka dne, ale i chování spotřebitelů (například v zimě se jistě spotřebovává hodně energie na vytápění domovů a bytů, a v letních měsících se může spotřebovávat energie například na provoz klimatizací či větráků nebo na provoz sezónních kiosků). Je ale

důležité konstatovat, že graf znázorňuje inkaso daně z elektrické energie nikoliv její skutečnou spotřebu. Kromě toho, že inkaso daně ukazuje spotřebu s měsíčním opožděním, neboť daňové přiznání z těchto daní je podáváno nejpozději do 25. dne předešlého měsíce, je hned několik faktorů, které mohou za případné nepřesnosti mezi inkasem daně z elektrické energie a její spotřebou. Jedná se například o osvobození elektrické energie od daně dle § 8 zákona 261/2007 Sb. (viz kapitola 6.5 osvobození od daně) a často také dochází k časové prodlevě mezi podáním daňového přiznání a vyměřením daně, což může také způsobit určité nepřesnosti.

11.2. Analýza inkasa daně ze zemního plynu

Graf 10: Inkaso daně ze zemního plynu od 02/2008 do 11/2023

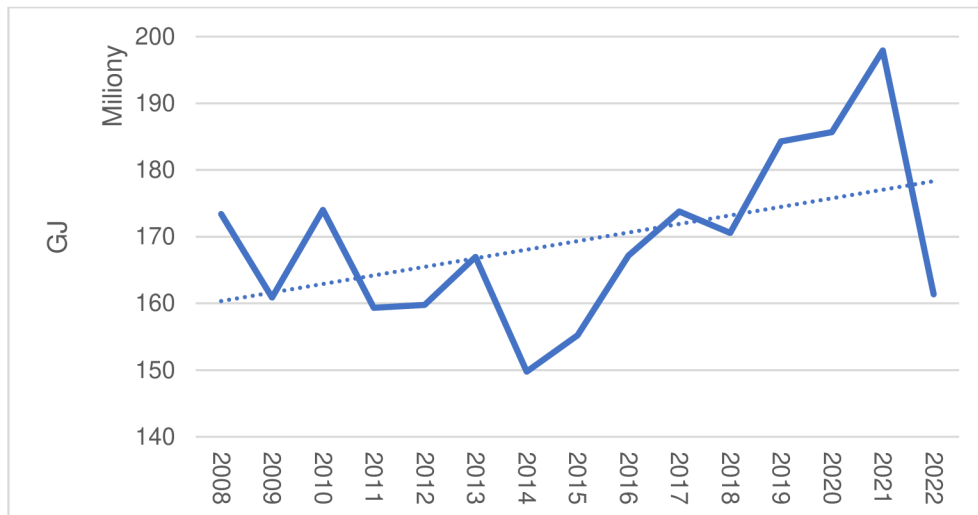

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Celní správy

Tento graf zobrazuje časovou řadu měsíčního inkasa daně ze zemního plynu. Z tohoto grafu je patrná výrazná sezónnost s pravidelnými vzory v průběhu času. Z bližšího pozorování vyplývá, že v průběhu let je pravidelné maximum daného roku většinou v únoru. Což potvrzuje i to, že ve zkoumaných letech tedy od 2009 do 2022 byl pouze jeden výkyv tohoto maxima, a to v roce 2022, kdy maximum tohoto roku bylo pozorované v lednu. Roční minimum je pak pozorované většinou v září daného roku, přičemž ze zkoumaných let jsou pozorovány pouze tři výkyvy, a to v roce 2016 a 2021, kdy bylo minimum v říjnu, v roce 2018, kdy bylo minimum v srpnu.

Z grafu je také patrný rostoucí trend, což signalizuje nárůst spotřeby zemního plynu a dalších plynů spadajících pod tuto daň (viz graf).

Graf 11: Spotřeba zemního plynu v rámci ekonomických činností CZ NACE v letech 2008 až 2022

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

Z tohoto grafu je opravdu patrný nárůst spotřeby zemního plynu trvající od roku 2014 do roku 2021. Tento nárůst by mohl být opět způsobený zákonem č. 201/2012 Sb. o ochraně ovzduší ze stejných důvodů, jako u elektrické energie. Nicméně graf naznačuje, že v dalších letech by mohla spotřeba zemního plynu klesat.

11.2.1. F-test sezónnosti inkasa daně ze zemního plynu

V případě inkasa daně ze zemního plynu byla z grafu sezónnost evidentní. Přesto je nutné tuto sezónnost potvrdit pomocí statistického testu. Je zde použit stejný test jako v případě inkasa daně z elektrické energie tedy F-test sezónnosti.

Test: Je testována měsíční sezónnost inkasa daně ze zemního plynu na 5 % hladině významnosti. Hypotézy jsou ve stejném znění jako v předchozím případě tedy:

Nulová hypotéza (H_0) zní: měsíční sezónnost není přítomna.

Alternativní hypotéza (H_A) zní: měsíční sezónnost je přítomna.

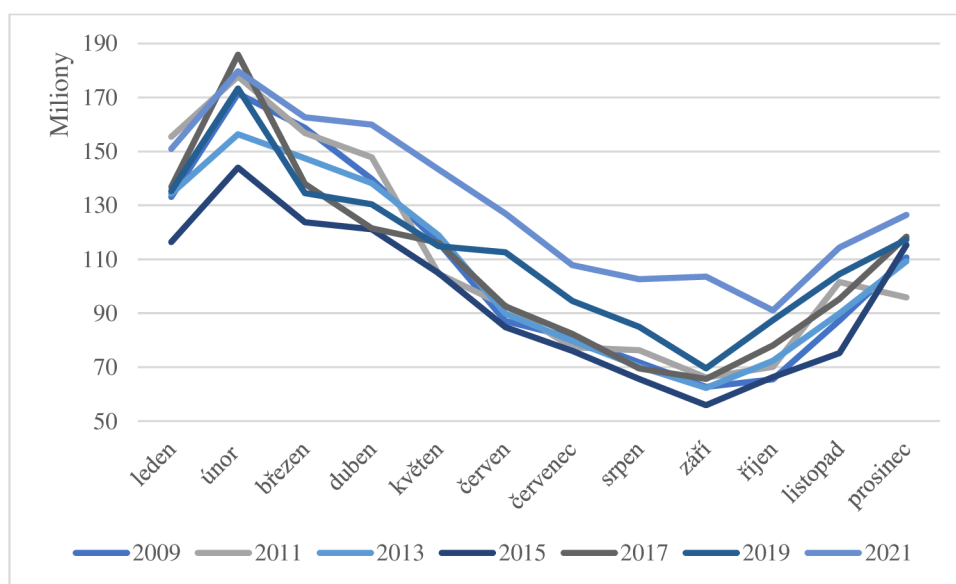
Po provedení testu v softwaru „Statistica“ vyšly tyto **výsledky:**

- Hodnota testové statistiky (F-hodnota): 209,28
- P-hodnota: 10^{-9} (tedy zaokrouhleně 0)

Závěr: Jelikož je p-hodnota (0) menší než alfa (0,05) zamítáme H_0 ve prospěch H_A , což znamená, že měsíční sezónnost je průkazně přítomna.

11.2.2. Vyhodnocení sezónních faktorů u daně ze zemního plynu
Nejen dle grafu uvedeného výše, ale i dle provedeného statistického testu je možné říct, že inkaso daně ze zemního plynu obsahuje sezónnost. A právě i v tomto případě se pokusím tyto sezónní vzory popsat blíže. Co se týká inkasa daně ze zemního plynu, byla zde data více stabilní. Tedy víme, že každým rokem se opakovalo maximum v únoru (pouze jednou bylo v lednu) a minimum bylo pravidelně v září pouze se třemi výkyvy. Pokud opět předpokládáme, že daň rovná se spotřeba a předpokládáme i princip měsíčního zpoždění mezi inkasem daně a spotřebou, můžeme konstatovat, že spotřeba zemního plynu byla v průběhu let pravidelně největší v lednu a pravidelně nejnižší v srpnu. Opět je zde vytvořen graf, který ukazuje roční průběh inkasa daně ze zemního plynu v průběhu let.

Graf 12: Průběh inkasa daně ze zemního plynu ve vybraných letech

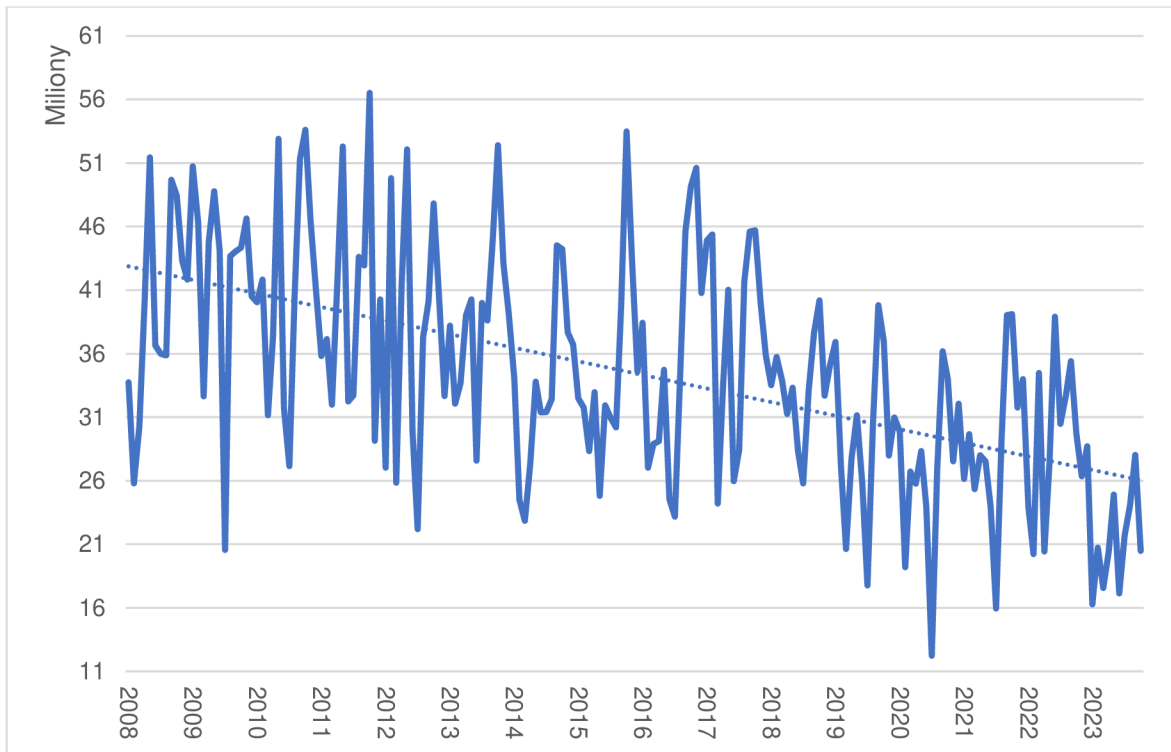
Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Celní správy

I zde je vidět pravidelnější vzor průběhu, než u inkasa daně z elektrické energie. Při předpokladu, že spotřeba může přibližně odpovídat výši daně, graf naznačuje, že se spotřebuje více zemního plynu v podzimních a zimních měsících, a naopak menší spotřeba této komodity je znatelná v jarních a letních měsících. To potvrzují i data z Energetického úřadu. Tato skutečnost by mohla být způsobena tím, že se zemní plyn kromě pohonu pro vozidla využívá i jako zdroj tepla. Tudíž je spotřeba vyšší v zimních měsících, kdy je nižší teplota, než v letních a jarních měsících. Opět je ale nutné

podotknout, že se jedná pouze o inkaso daně ze zemního plynu, nikoliv skutečnou spotřebu, proto i zde mohou nastat nepřesnosti vyplývající ze skutečností uvedených již u daně z elektrické energie.

11.3. Analýza inkasa daně z pevných paliv

Graf 13: Inkaso daně z pevných paliv od 02/2008 do 11/2023

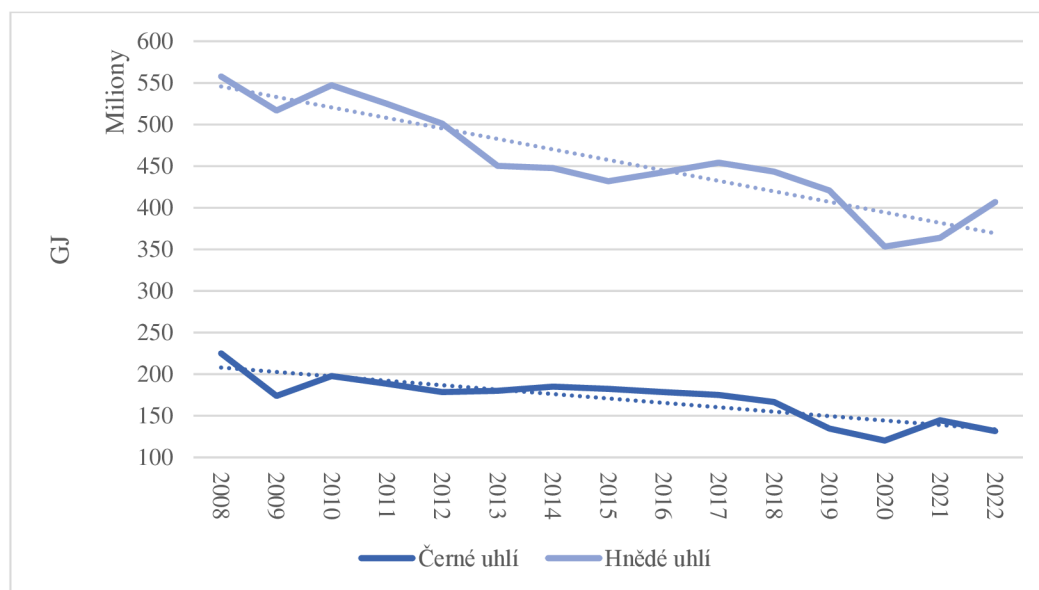

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Celní správy

Tento graf zobrazuje časovou řadu měsíčního inkasa daně z pevných paliv. Opět zde pozorujeme sezónnost, ovšem ne s tak přesnými rysy, jako v případě inkasa daně ze zemního plynu. I přesto, je možné říct, že pozorovaná maxima daného roku jsou nejčastější v měsíci listopadu, a to konkrétně sedmkrát ze čtrnácti pozorovaných let. Další maxima byla pozorována třikrát v říjnu a jedenkrát v prosinci, v únoru, v červnu a v červenci. Pozorovaná minima daného roku jsou pak nejčastěji v prosinci, a to konkrétně osmkrát ze čtrnácti pozorování. Další minima byla pozorována dvakrát v dubnu, a jedenkrát v březnu, v červnu, v červenci a v prosinci.

Z grafu je ale tentokrát možné pozorovat klesající trend. Tato skutečnost může být zapříčiněna možným poklesem spotřeby pevných paliv, což je potvrzeno u jednoho z nejpoužívanějších pevných paliv tedy na uhlí (viz graf)

Graf 14: Spotřeba černého a hnědého uhlí v rámci ekonomických činností CZ NACE v letech 2008 až 2022

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

Z grafu je patrné, že se snižuje jak spotřeba černého, tak i hnědého uhlí. Nicméně snižování spotřeby platí i ve spotřebě koksu či hnědouhelných briquet. Toto snižování pravděpodobně zapříčinil již zmíněný zákon 201/2012 Sb. Zákon o ochraně ovzduší.

11.3.1. F-test sezónnosti inkasa daně z pevných paliv

Z grafu inkasa daně z pevných paliv byla opět pozorována výrazná sezónnost, kterou je potřeba opět potvrdit statistickým testem. Tento test je proveden stejně jako oba předchozí testy, proto jsou zde i shodné formulace.

Test: Testuje se na 5% významnosti měsíční sezónnost v časové řadě inkasa daně z pevných paliv.

Nulová hypotéza (H_0) zní: měsíční sezónnost není přítomna.

Alternativní hypotéza (H_A) zní: měsíční sezónnost je přítomna.

Po provedení testu v softwaru „Statistica“ vyšly tyto **výsledky:**

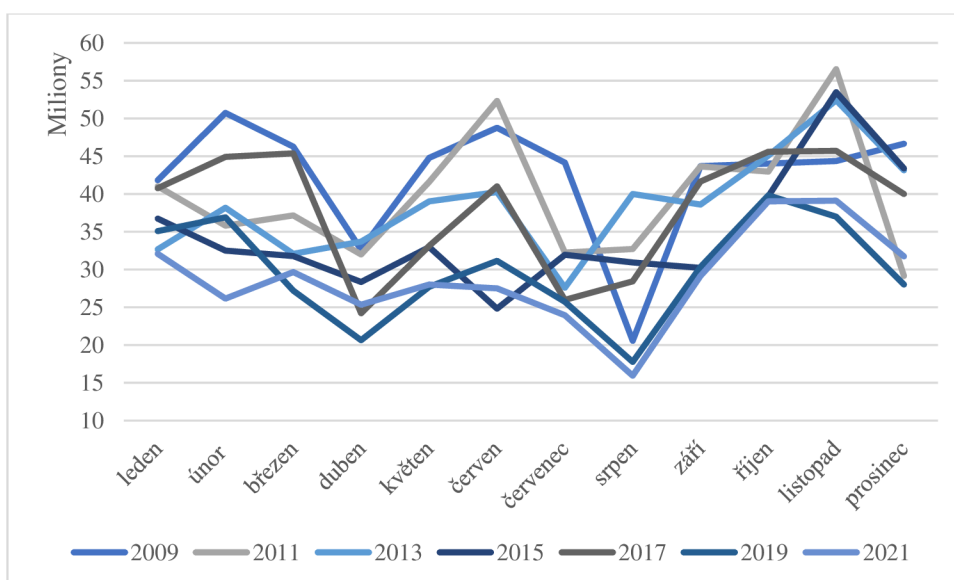
- Hodnota testové statistiky (F-hodnota): 14,15
- P-hodnota: 10^{-9} (tedy zaokrouhleně 0)

Závěr: Jelikož je p-hodnota (0) menší než alfa (0,05) zamítáme H_0 ve prospěch H_A , což znamená, že měsíční sezónnost je průkazně přítomna.

11.3.2. Vyhodnocení sezónních faktorů u daně z pevných paliv

Dle statistického testu i inkaso daně z pevných paliv obsahuje sezónnost, ale i zde se pokusím tyto sezónní vzory opět blíže popsat. A opět se pokusím sezónností inkasa této daně přiblížit průběh spotřeby pevných paliv v průběhu roku. I zde byla zaznamenána opakující se maxima, a to nejčastěji v listopadu a minima nejčastěji v srpnu. Toto by naznačovalo, že spotřeba pevných paliv je vyšší v podzimním období, tedy nejvíce v říjnu a nižší v letních měsících tedy nejvíce v červenci. Nicméně jako v případě inkasa daně z elektrické energie i zde jsou viditelné odchylky. Například maxima pozorovaná v červnu a červenci, nebo minima pozorovaná v prosinci. Proto je i zde vytvořen graf, který ukazuje inkasa této daně v průběhu sledovaných let.

Graf 15: Průběh inkasa daně z pevných paliv v průběhu vybraných let

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Celní správy

Z tohoto grafu vyplývá, že se inkaso této daně chová v průběhu roku podobně jako inkaso daně z elektrické energie. Opět zde totiž pozorujeme nárůsty, které ale doprovází následné poklesy, přičemž nejzřetelnější nárůsty stejně jako u daně z elektrické energie pozorujeme na podzim a v zimě. Často zde také dochází k nárůstům v červnu, což za předpokladu měsíčního zpoždění inkasa naznačuje, že stoupla spotřeba tuhých paliv v květnu. Tudiž za předpokladu že spotřeba přibližně odpovídá výši vybrané daně, je opět nemožné s jistotou konstatovat, že spotřeba tuhých paliv je výrazně vyšší v zimě než v létě. I zde hraje roli mnoho faktorů, jako například teplota, délka dne, chování spotřebitelů včetně jejich předzásobení, ale i dostupnost pevných paliv a jejich cena. A i zde je nutné podotknout, že výše uvedená data se netýkají přímo spotřeby pevných

paliv, nýbrž inkasa daně z těchto komodit. Právě tomuto tvrzení, dostupnosti a ceně bych přikládala největší důraz. Uhlí, brikety a koks je totiž možné skladovat bez přímé spotřeby a i zde se nabízí vysvětlení pomocí cenových vlivů. Nejnižší ceny pevných paliv lze pozorovat hlavně v letních měsících. Proto je možné, že daň z těchto komodit je odvedena již v letních měsících, ale spotřeba probíhá až v zimních měsících. Je také možné předpokládat, že domácnosti mohou mít určitou obavu z nedostupnosti uhlí či jiných tuhých paliv v zimních měsících, nebo se mohou obávat dlouhých dodacích lhůt. To by mohlo zapříčinit, že domácnosti kupují tyto komodity v mnohých případech již v letních měsících, přesto, že spotřeba těchto komodit probíhá zejména v měsících zimních. Nicméně je nutné podotknout, že se nejedná o potvrzená fakta, ale pouze o možné vysvětlení.

12. Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo charakterizovat a správně definovat daňové příjmy v oblasti životního prostředí. Právě tomuto cíli jsem se nejvíce věnovala v teoretické části mé práce, kde jsem zkoumala jednotlivé daně související s ochranou životního prostředí, a i vztah těchto daní s cirkulární ekonomikou. Popsala jsem, proč byly tyto daně zavedeny, jejich charakteristické rysy, právní zakotvení v České republice, ale i informace o jejich inkasu. Dále jsou v teoretické části krátce zkoumány negativní vlivy dopravy a energetiky na životní prostředí. To mi pomohlo určit, zda byly splněny environmentální cíle ekologické daňové reformy, která zapříčinila vznik těchto daní. Ze získaných dat vyplývá, že emise, které byly vypuštěny do ovzduší v krátkodobém horizontu klesají, a data tak naznačují, že některé cíle jsou již splněny, zatímco jiné nemusí být splněny ani do roku 2030. Jak velký byl vliv energetických daní na pokles emisí je ale stále otázkou.

Dalším cílem mé bakalářské práce bylo detailně zhodnotit vývoj energetických daní v průběhu let. Nástrojem pro toto zhodnocení byla data o inkasu daní z elektrické energie, daně ze zemního plynu a daně z pevných paliv. Tyto data jsem použila, jak pro zkoumání vývoje daňových ukazatelů, tak pro podrobnou analýzu inkasa daní a jejich spotřeby v průběhu let.

Daňové ukazatele naznačovaly, že podíl energetických daní na celkových daňových příjmech v průběhu let stále roste. Další ukazatele, tedy dílčí daňová kvóta a energetické daně na obyvatele měly ukázat vývoj daňové zátěže těmito daněmi. Zatímco dílčí

daňová kvóta v průběhu let klesala, podíl energetických daní na osobu stále stoupal. To může naznačovat, že příjmy z energetických daní rostou pomaleji, než ostatní daňové příjmy.

Z těchto dat byl vytvořen graf, který znázorňoval vývoj inkasa jednotlivých daní. Tato analýza přinesla spoustu nových poznatků. Co se týče trendu, u dvou energetických daní, tedy u daně z elektrické energie a daně ze zemního plynu, byl zaznamenán nárůst inkasa z těchto daní, a tudíž i nárůst spotřeby těchto komodit. Naopak u inkasa daně z pevných paliv, a i u jejich spotřeby byl zaznamenán pokles. Tento nárůst dvou komodit a pokles jedné by mohl být odůvodněn zákonem č. 201/2012 Sb. o ochraně ovzduší, který jsem blíže popsala v jedné z kapitol. Tímto zákonem jsem se také pokusila odůvodnit výrazný výkyv inkasa daně z elektrické energie mezi lety 2016 až 2017. Dalším krokem v analýze příjmů z těchto daní bylo provedení statistického testu sezónnosti. Tento test potvrdil u všech tří energetických daní sezónnost. Tuto sezónnost jsem se rozhodla u všech tří daní blíže prozkoumat a z tohoto zkoumání vyplývá, že nejednoznačnější a nejcharakterističtější sezónnost má daň ze zemního plynu. U této daně bylo možné potvrdit, že spotřeba zemního plynu, a i jeho inkaso je vyšší v zimních měsících, a naopak nižší v letních měsících. Naopak u daně z elektrické energie a daně z pevných paliv jsem toto jednoznačně potvrdit nemohla. V inkasu obou těchto daní se vyskytovaly značné výkyvy v podobě ročních maxim v letních měsících, ale i minim v zimních měsících. V případě daně z elektrické energie jsem se pokusila tyto výkyvy vysvětlit přesunem spotřeby energie. Tedy například vytápěním baráků v zimě nahradí dle mé hypotézy provoz letních kiosků a klimatizací v létě. Tato hypotéza však zůstává nepotvrzená stejně tak, jako hypotéza o výkyvech daně z pevných paliv. I zde byla totiž v některých letech pozorována i letní maxima a zimní minima. To jsem se pokusila vysvětlit hypotézou, která tvrdí, že v tomto případě se daň nerovná okamžité spotřebě, a spotřeba tak může probíhat až v měsících po zaplacení daně. Tedy jednoduše řečeno dle mé hypotézy, si subjekty nakoupí tuhá paliva (například uhlí) již v letních měsících, uskladní ho, a spotřebují až v zimních měsících. Je nutné podotknout, že i zde se jedná pouze o nepotvrzenou hypotézu.

Závěr vyplývající z analýzy inkasa energetických daní, který je možné konstatovat s jistotou je takový, že všechny energetické daně obsahují alespoň jeden sezónní faktor. Další zjištěné a průkazné tvrzení konstatuje, že roste inkaso daně z elektrické energie a

zemního plynu, s čímž roste i spotřeba těchto komodit, a naopak klesá inkaso daně z pevných paliv, a s ním i spotřeba těchto paliv.

Bibliografie

- Akční plán Cirkulární Česko 2040 pro období 2022-2027. (2022). In *Ministerstvo životního prostředí*. [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20230621_Cirkularnimu-Cesku-jsme-o-krok-bliz-Vlada-schvalila-prvni-Akni-plan-pro-cirkularni-ekonomiku-do-roku-2027/\\$FILE/AP_C%C4%8C_2040.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20230621_Cirkularnimu-Cesku-jsme-o-krok-bliz-Vlada-schvalila-prvni-Akni-plan-pro-cirkularni-ekonomiku-do-roku-2027/$FILE/AP_C%C4%8C_2040.pdf)
- CENIA. (2022). *Zpráva o životním prostředí České republiky v roce ..* (15 ed.). Ministerstvo životního prostředí České republiky.
- CENIA. (2023). *Zpráva o životním prostředí České republiky 2022* (16 ed.). Česká informační agentura životního prostředí.
- Cipra, T. (2013). *Finanční ekonometrie* (2., upravené vydání). Ekopress, s.r.o.
- Cirkulárnímu Česku jsme o krok blíže. Vláda schválila první Akční plán pro cirkulární ekonomiku do roku 2027. (c2008–2023). In *Ministerstvo životního prostředí*. https://www.mzp.cz/cz/news_20230621_Cirkularnimu-Cesku-jsme-o-krok-bliz-Vlada-schvalila-prvni-Akni-plan-pro-cirkularni-ekonomiku-do-roku-2027
- Český hydrometeorologický ústav. (2022). Znečištění ovzduší na území České republiky 2021. In *info.chmi.cz*. <https://info.chmi.cz/rocenka/ko2021/1.php>
- Dokument 31999L0062: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/62/ES. (1997). In *EUR-Lex*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:31999L0062>
- Evropská unie. (c1995–2024). *Excise Duty on Energy*. [commission.europa.eu](https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/excise-duties/excise-duty-energy_en). Retrieved 2024-02-06, from https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/excise-duties/excise-duty-energy_en
- Filipová, H. (2015). Ekologická daňová reforma a její dopady pro domácnosti a průmysl. https://theses.cz/id/0zn6si/DIPLOMOV_PRCE_-_Bc._Filipov_Hana.pdf?lang=cs
- Kubátová, K. (2018). *Daňová teorie a politika* (7. vydání). Wolters Kluwer ČR.
- Ministerstvo životního prostředí. (2013). *Daně a poplatky související s ochranou životního prostředí*. Daně a poplatky související s ochranou životního prostředí. Retrieved 2024-02-05, from https://www.mzp.cz/cz/dane_poplatky
- Němcová, P., & Kotecký, V. (2008). Ekologická daňová reforma Impuls pro modernizaci ekonomiky. *Hnutí DUHA*, (), 1-9.
- Principy a harmonogram ekologické daňové reformy: iV. Důvodová zpráva. (2011). In *is.muni.cz*. https://is.muni.cz/el/econ/podzim2011/MPV_EKZP/um/Ekologicka_danova_reforma.pdf
- Rojíček, M. (2023). CENY ENERGIÍ OČIMA STATISTIKY.
- Spotřební daně a jejich správa. (b.r.). In *Clení správa České republiky*. <https://www.celnisprava.cz/cz/dane/spotrebni-dane/Stranky/default.aspx>

Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2021. (2022). Ministerstvo životního prostředí.

Státní rozpočet 2023 v kostce kapesní příručka Ministerstva financí ČR. (2023) (1 ed.). Ministerstvo financí.

Široký, J. (2008). *Daňové teorie s praktickou aplikací* (2. vydání). C. H. Beck.

Škodová Parmová, D. (ed.). (2021). *REGIONS IN CONTEXT III. principles of circular economics in regional management leading to increased efficiency of systems* (1 st edition). University of South Bohemia Faculty of Economics.

Údaje z výběru daní: Vývoj inkasa za vybrané druhy daní a dalších příjmů za ČR v letech 1993 - 2022. (b.r.). In *Finanční správa*. <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>

UOL Účetnictví. (2022). NOVELA ZÁKONA O SILNIČNÍ DANI: Talkshow s Janou | UOL účetnictví. In *youtube.com*. <https://www.youtube.com/watch?v=W7hJ-Umzm3A&t=85s>

Úřední věstník Evropské unie. (2019). Úřad pro publikace Evropské unie.

Vančurová, A., & Zídková, H. (2022). *Daňový systém ČR 2022* (2022 ed.). Wolters Kluwer ČR.

Výroční zpráva o činnosti Celní správy za rok 2022. (2023) (- ed.). Generální ředitelství cel. www.celnisprava.cz. (b.r.). Celní správa ČESKÉ REPUBLIKY. Retrieved 2024-02-06, from <https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Stranky/ekodane.aspx>

Zákon č. 16/1993 Sb. Zákon České národní rady o dani silniční. (2024). In *Zákony pro lidi*. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-16>

Zákon č. 261/2007 Sb.: Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů. (c2010–2024). In *Zákony pro lidi*. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2007-261>

Zákon č. 353/2003 Sb.: Zákon o spotřebních daních. (c2010–2024). In *www.zakonyprolidi.cz*. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-353#Sum>

SEZNAM OBRÁZKŮ

OBRÁZEK 1: STRUKTURA STÁTNÍHO ROZPOČTU V ROCE 2023.....	7
OBRÁZEK 1: STRUKTURA STÁTNÍHO ROZPOČTU V ROCE 2023.....	7
OBRÁZEK 2: PRINCIP EDR	11

SEZNAM TABULEK

TABULKA 1: MINIMÁLNÍ SAZBY SPOTŘEBNÍCH DANÍ V EU	9
TABULKA 2: MINIMÁLNÍ SAZBY PŘEDMĚTŮ ENERGETICKÝCH DANÍ.....	10
TABULKA 3: MINIMÁLNÍ SAZBY PŘEDMĚTŮ ENERGETICKÝCH DANÍ, POUŽÍVANÝCH K TOPNÝM ÚČELŮM.....	10
TABULKA 4: PŘEDMĚTY ENERGETICKÉ DANĚ PODLE NOMENKLATURY	15
TABULKA 5: POČET PLÁTCŮ ENERGETICKÝCH DANÍ	16
TABULKA 6: INKASO ENERGETICKÝCH DANÍ V ROCE 2022.....	16
TABULKA 7: SAZBY ENERGETICKÝCH DANÍ	17
TABULKA 8: INFORMACE Z CELNÍ SPRÁVY	20
TABULKA 9: INKASO ENERGETICKÝCH DANÍ A JEJICH VRATKY	21
TABULKA 10: RŮST CENY ELEKTRINY	22
TABULKA 11: RŮST CEN ZEMNÍHO PLYNU	22
TABULKA 12: SAZBY SPOTŘEBNÍ DANĚ Z MINERÁLNÍCH OLEJŮ	25
TABULKA 13: VÝPOČET DAŇOVÝCH UKAZATELŮ	31

SEZNAM GRAFŮ

GRAF 1: INKASO ENERFETICKÝCH DANÍ V PRŮBĚHU ROKU 2022.....	17
GRAF 2: INKASO SILNIČNÍ DANĚ MEZI LETY 1993 AŽ 2022.....	26
GRAF 3: POROVNÁNÍ EMISÍ V LETECH 2018 A 2020.....	30
GRAF 4: VÝVOJ PODÍLU ENERGETICKÝCH DANÍ NA CELKOVÝCH DAŇOVÝCH PŘÍJMECH.....	33
GRAF 5: VÝVOJ DÍLČÍ DAŇOVÉ KVÓTY ENERGETICKÝCH DANÍ	34
GRAF 6: VÝVOJ PODÍLU ENERGETICKÝCH DANÍ NA OSOBU	35
GRAF 7: INKASO DANĚ Z ELEKTRICKÉ ENERGIE.....	36
GRAF 8: SPOTŘEBA ELEKTRICKÉ ENERGIE	37
GRAF 9: MĚSÍČNÍ VÝKYVY INKASA DANĚ Z ELEKTRICKÉ ENERGIE V PRŮBĚHU LET.....	39
GRAF 10: INKASO DANĚ ZE ZEMNÍHO PLYNU	40
GRAF 11: SPOTŘEBA ZEMNÍHO PLYNU	41
GRAF 12: MĚSÍČNÍ VÝKYVY INKASA DANĚ ZE ZEMNÍHO PLYNU	42
GRAF 13: INKASO DANĚ Z PEVNÝCH PALIV.....	43
GRAF 14: SPOTŘEBA UHLÍ.....	44
GRAF 15: MĚSÍČNÍ VÝKYVY INKASA DANĚ Z PEVNÝCH PALIV V PRŮBĚHU LET.....	45